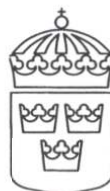

Riksdagens protokoll

1993/94:77

Protokoll
1993/94:77

Tisdagen den 22 mars

Kl. 14.00 – 16.37
18.00 – 19.11

---

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 16 mars.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Jan Fransson* (s) anhållit om att fr.o.m. den 18 april bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Meddelande om information från regeringen

Talmannen meddelade

dels att utrikesminister Margaretha af Ugglas (m) onsdagen den 23 mars kl. 9.00 skulle lämna information om läget i f.d. Jugoslavien och svenskt deltagande i fredsbevarande insatser,

dels att statsrådet Bo Lundgren (m) tisdagen den 29 mars kl. 14.00 skulle lämna information om skrivelse med redogörelse för vidtagna åtgärder för att stärka det finansiella systemet.

4 § Meddelande om svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 1993/94:94

Beträffande interpellation 1993/94:94 av Inger Lundberg om fristående skolor får jag meddela att jag inte kan besvara denna inom föreskrivna fyra veckor.

Skälet härtill är att en debattdag som passar både interpellanten och mig

inte stått att finna under denna tidsperiod.

Jag kommer att besvara interpellationen måndagen den 18 april.
Stockholm den 18 mars 1994
Beatrice Ask

5 § Svar på frågorna 1993/94:389 och 390 om de ryska trupperna i Estland

Anf. 1 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka initiativ Sverige vidtar inom ESK och i övrigt med anledning av uppgifterna om att Ryssland inte längre är berett att infria sina åtaganden beträffande trupptillbakadragande från Estland. Lars Sundin har frågat mig hur den svenska regeringen kan medverka till att den ryska regeringen håller sina tidigare utfästelser om ett tillbakadragande senast den 31 augusti.

Sedan frågorna ställdes har vi nått av den goda nyheten att Ryssland och Lettland har paraferat ett avtalspaket, som förmodligen kan undertecknas vid ett möte mellan ländernas presidenter någon gång i april. Avtalet anger den 31 augusti som slutdatum för uttåget.

Detta datum har Ryssland självt föreslagit även i sina förhandlingar med Estland. Esterna anser visserligen att de 2 500 man som återstår av de f.d. sovjetiska trupperna borde kunna dras tillbaka snabbare än så. Ändå har man gått med på den 31 augusti för att över huvud taget få ett avtal.

Sverige har varit mycket aktivt under hela förhandlingsprocessen för att påverka denna i gynnsam riktning. Under de senaste veckorna har vi i synnerhet framhållit att den ryska utfästelsen om den 31 augusti måste hållas. Jag underströk själv detta vid en pressträff i samband med utrikesminister Luiks besök den 2 mars. Sverige har framhållit detsamma inom ESK, vid samtal i Rysslands utrikesministerium och tillsammans med övriga nordiska länder i form av ett uttalande vid nordiska statsministermötet den 7 mars. Den tydliga reaktionen från Sverige och andra länder som noga följer utvecklingen i Baltikum är säkert en faktor som har bidragit till att de lettisk-ryska förhandlingarna fått ett lyckligt slut. Den bör också ge resultat även i fråga om Estland.

En ny förhandlingsrunda mellan Estland och Ryssland skall enligt planerna äga rum i Moskva den 5 och 6 april. Naturligtvis utgår vi från att man denna gång når fram till ett avtal i frågan. Chanserna har ökat betydligt i och med det lettiska resultatet.

Anf. 2 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Också jag har noterat att utvecklingen har gått framåt en del sedan frågan ställdes. Det finns nu ett avtal med Lettland, och det har kommit en förhandlingsöppning mellan Ryssland och Estland. Men samtidigt är det med en mycket stark olust som man iakttar den ryska politiken gentemot Estland och Lettland. Det är ett slags stop-and-go-politik, där det ibland lossnar men

där man sedan sviker träffade överenskommelser. Sedan får parterna börja om igen.

Det är en arrogant stormaktspolitik, som vi naturligtvis inte kan acceptera. Det blir inte bättre av att Ryssland tenderar att koppla detta till synpunkter på behandlingen av de ryskspråkiga minoriteterna i dessa länder. Också vi kan ha synpunkter på hur man bäst tillgodoser den ryskspråkiga befolkningens demokratiska och mänskliga rättigheter, men det är naturligtvis fullständigt oacceptabelt att man använder militära påtryckningar för att försöka få sin vilja igenom.

Det är därför i högsta grad nödvändigt att vi från svensk sida alltid reagerar på det skarpaste vid varje tendens från ryskt håll att använda de militära styrkorna som ett medel för att påverka estnisk och lettisk inrikespolitik.

Sverige har ju en hedervärd tradition på det här området, och utrikesministern hänvisar också till en hög svensk aktivitet. Det finns anledning att notera den med stor tillfredsställelse, och jag är förvissad om att Sverige kommer att fortsätta denna tradition att på allt sätt stödja de baltiska staterna i deras fortsatta process för frigörelse från det ryska inflytandet.

Anf. 3 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på också min fråga. Det är bra att den svenska regeringen har varit aktiv i denna fråga. Det som oroar och som gjorde att jag ställde frågan var naturligtvis uppgifterna om att samtalen om en rysk reträtt till den 31 augusti avbröts i början av mars. Den ryska delegationsledaren ambassadör Svirin sade att han efter besked från Moskva hade att meddela esterna att den 31 augusti inte längre var aktuellt som ett reträttdatum. Ändå var det ryssarna själva som först hade angivit detta datum. Esterna ville naturligtvis ha ett tidigare datum men hade accepterat den 31 augusti. Ryssarna tog nu tillbaka detta datum.

Utrikesministern är nu relativt optimistisk om att en rysk reträtt ändå skall genomföras till den 31 augusti. Vad förutom den rysk-lettiska uppgörelsen får utrikesministern att vara så optimistisk?

Anf. 4 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är precis som Pär Granstedt här säger: Vårt stöd för balternas självständighet är starkt, både för balternas skull och för vår egen skull. Detta är en klar svensk politik.

Jag tycker att det fanns skäl för oro när den nye estnische utrikesministern var på besök här i Stockholm och fick meddelandet från förhandlingarna om att de hade brutit samman. Jag tycker samtidigt att det är en mycket betydande framgång som nu har ägt rum i och med att avtalspaketet är paraferat i Moskva. Det är alldeles utomordentligt.

Det datum som ryssarna själva hade satt ut har därmed fått en bekräftelse. Jag tycker att vi nu bara har att uttrycka den mycket starka förhoppningen att även ester och ryssar når ända fram och att ryssarna accepterar datumangivelsen den 31 augusti. Det är icke en dag för tidigt i förhållande till de utfästelser som de tidigare har gjort såväl i ESK som i andra sammanhang.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 5 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag tycker att de mycket tydliga markeringar som utrikesministern här gör är mycket bra. Vi har utan tvivel ett ansvar för våra broderfolks situation.

Samtidigt bör vi kanske inte vara obegränsat optimistiska, även om vi just nu har positiva utfästelser från ryssarnas sida. Det har vi haft förut, och de har svikits förr. Därför är det nödvändigt med en fortsatt vaksamhet. Det är också av största vikt att man på rysk sida vet att världssamfundet och inte minst grannländerna följer detta utomordentligt noga och kommer att reagera mycket skarpt om det kommer nya svek i den fortsatta processen. Jag har ganska stor förtröstan om att det är precis så Sverige kommer att agera.

Anf. 6 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Det är alltså den lettisk-ryska uppgörelsen som gör att utrikesministern är ganska optimistisk om en estnisk-rysk uppgörelse. Den skulle alltså kunna vara vägledande även när det gäller förhandlingarna mellan ester och ryssar. Har utrikesministern fått några signaler från Moskva som tyder på detta, eller vet utrikesministern vad man tror om detta i Tallinn? Är denna lettisk-ryska uppgörelse vägledande även för en estnisk-rysk uppgörelse? Tror man det i t.ex. Tallinn?

Anf. 7 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag vill inte säga att den är det i sina detaljer eller att vi skall önska det. Varje baltisk stat har sina speciella önskemål och synpunkter. Det gäller även relationerna mellan denna baltiska stat och Ryssland.

Däremot tror jag att det var ett viktigt genombrott som skedde. Det visar på en vilja hos ryssarna att till slut, efter fördröjning, honorera de förpliktelser och de åtaganden de själva har tagit på sig i internationella sammanhang. Det är därför jag hoppas att vi även skall få se framsteg i de förhandlingar som skall äga rum mellan ester och ryssar.

Anf. 8 LARS SUNDIN (fp):

Fru talman! Jag delar naturligtvis denna förhoppning. Jag kan även dela esternas oro över att det kommer nya och hårdare tongångar från Moskva. Talet om ett Baltikum som ett nära utland måste ju oro. Det kommer nya signaler. Men det råder ingen som helst tvekan om att det är esterna som har folkrätten på sin sida i de förhandlingar som nu förestår.

Anf. 9 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! De baltiska staterna är även Sveriges och flera andra viktiga europeiska nationers nära utland. Det är någonting som vi har anledning att påpeka i många sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 10 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Berith Eriksson har frågat mig om den svenska regeringen vidtagit några åtgärder för en eventuell förstärkning av den svenska FN-styrkan i Makedonien så att den kan börja övervaka gränsen till Grekland.

Inom ramen för FN:s fredsbevarande operationer i f.d. Jugoslavien spelar den förebyggande Makedonieninsatsen en mycket viktig och stabiliserande roll. Säkerhetsrådets mandat för styrkan är att övervaka och observera gränsområdena mot Serbien-Montenegro och Albanien.

FN samarbetar i Makedonien nära med ESK som har en egen mission i området. Insatserna har verksamt bidragit till att förhindra konfliktspridning till Makedonien.

Bevakning av gränsområdet mot Grekland ligger således utanför säkerhetsrådets mandat för Makedonieninsatsen. Rådet har inte heller behandlat denna fråga.

Anf. 11 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Jag skrev frågan för snart två veckor sedan i samband med att de första tankarna om en förflyttning av den svenska styrkan i Makedonien till Bosnien publicerades i massmedierna. Samtidigt kunde man läsa om gränsintermezzon mellan Grekland och Makedonien och att Grekland hade infört en blockad mot Makedonien.

Som utrikesministern säger, är det positiva med FN-styrkan i Makedonien att den är just fredsbevarande. Den är där för att övervaka, rapportera och förhindra att en konflikt sprider sig. Det är verkligen i linje med ett gott FN-uppdrag.

I dag ingår det inte i mandatet att bevaka gränsen mot Grekland. Men en förutsättning för att ett sådant mandat snabbt kan sättas i verket, om det skulle visa sig att det behövs, är att det faktiskt finns en FN-trupp där nere redan.

Jag vill fråga utrikesministern hur hon uppfattar allvaret dels i uppgifterna om interna oroligheter i Makedonien, dels i uppgifterna om oenigheten mellan Makedonien och Grekland.

Anf. 12 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Som jag har sagt i svaret till Berith Eriksson ingår inte gränsen mot Grekland i säkerhetsrådets mandat för FN-styrkan i Makedonien. Det har inte varit aktuellt.

Däremot är FN:s generalsekreterare aktiv för att försöka förbättra relationerna mellan Makedonien och Grekland med förtroendeskapande åtgärder. FN:s generalsekreterare har en representant, Cyrus Vance, som nu för samtal med parterna inom en rad områden. Det gäller även ett särskilt avtal om förtroendeskapande åtgärder. Det tycker jag ligger mycket nära det problemkomplex som Berith Eriksson är ute efter. Det förs alltså direkta samtal. Det är generalsekreterarens särskilda representant Cyrus Vance som för dessa samtal.

Anf. 13 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! Det är en ordning som det vore önskvärt att man kunde använda i fler sammanhang.

Jag har noterat att utrikesministern skall informera om läget i f.d. Jugoslavien i morgon bitti. Jag förmodar att det även gäller Makedonien och Makedonienstyrkan. Jag vet inte vilka frågor som utrikesministern vill svara på i dag. Jag har frågor om ifall en formell ansökan från FN har kommit, om vad som blir kvar i Makedonien och om regeringen förbereder något ytterligare bistånd med trupper utöver de 1 000 man som riksdagen beslutade om i fjol våras.

Anf. 14 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag vill gärna hålla mig precis till den fråga som Berith Eriksson har tagit upp i den här frågeställningen. Det finns ju möjlighet att ha det vidare perspektivet i morgon bitti.

Låt mig bara nämna för Berith Eriksson att ESK har i Skopje en mission som har som mandat att följa den politiska och ekonomiska utvecklingen i hela den f.d. jugoslaviska republiken Makedonien. Det gäller med särskild tonvikt på sådana frågor som kan ge upphov till konflikter och spänningar. Det innebär således att även ESK är på plats i en förtroendeskapande funktion och i en funktion att följa utvecklingen. I denna ESK-mission ingår också ett team på två personer för att närmare assistera missionen i militära frågor. Det finns alltså även en ESK-mission på plats.

Anf. 15 BERITH ERIKSSON (v):

Fru talman! När den här styrkan skickades till Makedonien var vi några som hade förhoppningar om att det även skulle ha inverkan på situationen i Kosova. Det är bra att ESK kan försöka bevaka detta och att ESK finns på plats i Makedonien.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1993/94:395 om Kosovo

Anf. 16 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig på vilket sätt Sverige agerar bilateralt och inom ramen för det internationella samarbetet för att förebygga en liknande händelseutveckling i Kosovo som den i Bosnien–Hercegovina.

Fru talman! En av de viktigaste orsakerna till att f.d. Jugoslavien kom att upplösas var motsättningarna som rådde mellan serber och albaner om Kosovo. Från serbisk sida accepterade man aldrig den autonomi som Tito gav området i 1974 års jugoslaviska författning. Den serbiske presidenten Milosevic använde sig också av de extremt nationalistiska känslor som Kosovo väcker hos många serber för att konsolidera sin maktställning i Serbien.

Sedan ett par år tillbaka kontrolleras Kosovo och kosovoalbanerna, som uppgår till ca 90 % av den totala befolkningen, av stora militära och polisiära

serbiska styrkor. Omfattande övergrepp, om än ofta godtyckliga och slumpmässiga, förekommer.

Kosovoalbanerna har som ett svar på den serbiska politiken organiserat en egen samhällsstruktur och försöker att i möjligaste mån undvika kontakt med serbiska myndigheter. Parterna står mycket långt ifrån varandra och jag delar Margareta Viklunds oro över att ingen lösning finns i sikte.

Inom ramen för det internationella samarbetet har Sverige ägnat Kosovo-frågan stor uppmärksamhet. Under Sveriges ordförandeår etablerade ESK bl.a. i Kosovo en mission som hade till uppgift att främja dialog och att övervaka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna. Den överenskommelse som låg till grund för missionens verksamhet förlängdes emellertid inte av regeringen i Belgrad, och missionen tvingades lämna platsen. ESK verkar nu för att missionen skall få komma tillbaka. FN:s säkerhetsråd har också givit ESK sitt stöd därvidlag. En normalisering av relationerna mellan ESK och Belgrad kan komma att inledas om missionen får återvända.

ESK följer också, på svenskt initiativ, läget i Kosovo fortlöpande genom resor dit av diplomater från ESK-ländernas ambassader i Belgrad. De rapporter som sammanställs från dessa besök behandlas regelbundet vid ESK:s ämbetsmannamöten i Wien.

Sverige agerar också bilateralt för att Kosovofrågan inte skall glömmas bort i de svåra förhandlingarna om att få ett slut på stridigheterna i det forna Jugoslavien. Det är viktigt att en normalisering av förbindelserna med Serbien–Montenegro inte sker innan Kosovofrågan fått en för alla befolkningsgrupper rimlig lösning.

Anf. 17 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret som kanske präglas av en viss uppgivenhet och en smula hopp. Jag hoppas att jag kan tolka svaret så.

Glädjande nog ser situationen i Bosnien-Hercegovina något ljusare ut nu, än vad den gjorde för bara någon månad sedan, åtminstone i Bosnien. Men ännu återstår åtskilligt innan vi kan säga att det råder fred. Det är bra att världssamfundet på ett mer påtagligt sätt har tagit sitt ansvar och att man nu pressar på de stridande parterna för att få ett stopp på eländet. Jag hoppas verkligen att pressen på serberna blir så stark att de för det första får ordning på sina gangstrar och för det andra förstår att västvärlden inte accepterar det angrepps- och folkmordskrig som de har satt i gång. Det hör till de mest grundläggande mänskliga rättigheterna att, oavsett ras, kön religion osv., få leva i fred och ha samma rättigheter som andra människor. Detta gäller också människorna i Kosova.

I Bosnien-Hercegovina trodde nog människorna aldrig att världen skulle överge dem så till den grad som har skett. Gränsen till den totala förintelsen är ganska nära, efter vad jag kan förstå. Det var ett blodbad på en marknadsplats i Sarajevo som väckte världen. Det var bra, men det och alla de andra blodbaden har kostat hundratusentals människoliv och har krävt dramatiska folkomflyttningar utan like. I Bosnien fick begreppet etnisk rensning en tragisk men tyvärr verklig betydelse.

Min fråga gäller Kosova, ett land som i dag befinner sig i en situation liknande den som Bosnien befann sig i innan kriget bröt ut fullständigt. I Ko-

Svar på frågor

sova utsätts 90 % av befolkningen för ett hårt och obarmhärtigt förtryck av serberna. Albanerna, som inte är någon minoritet i landet utan utgör en majoritet av landets befolkning, har samma rätt till mänskliga rättigheter som alla andra folk och nationer.

Serbien är i dag utsatt för hårda sanktioner, embargon och fördömanden från omvärlden. Är utrikesministern beredd att verka för att de sanktioner som Serbien i dag utsätts för av omvärlden också skall inkludera Serbiens förtryck av Kosova och tas upp till diskussion med de serbiska ledarna?

Anf. 18 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Som jag underströk i mitt svar både är Sverige och har varit en av de nationer som ägnar Kosovofrågan mest uppmärksamhet. Sverige är också ett av de länder som i de internationella sammanhangen pekar på att Kosovofrågan också måste föras in i de förhandlingar som nu pågår. Det får inte ske någon normalisering av förbindelserna med Serbien och Montenegro förrän också Kosovofrågan har fått en rimlig lösning som kan accepteras av parterna.

Detta är alltså vår mycket bestämda linje, och vi agerar utifrån den. Vi agerar både internationellt och bilateralt i den anda som jag redovisade för Margareta Viklund.

Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Jag vet det men anser ändå att det inte har lyckats särskilt väl. Den mission som ESK hade sänt ut fick tyvärr vända tillbaka. Den hade inte möjlighet att stanna kvar i Kosova. Vi vet att Serbien är utsatt för många olika sanktioner av omvärlden i dag, som embargon och fördömanden. Skulle man inte kunna ta upp Kosova i samband med de sanktioner som Serbien är utsatt för, så att de ansvariga förstår att detta är allvar? Förstår man i Serbien att vi menar allvar?

Anf. 20 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det är min bestämda förhoppning att serberna, under de förhandlingar med Belgrad som nu förestår, får klart för sig att det internationella samfundet inte har glömt Kosovofrågan. Jag tror att huvudsaken är att serberna blir påmind om att det internationella samfundet arbetar med Kosovofrågan på samma sätt som det arbetar med att lösa övriga frågor. Kosovofrågan måste tas upp innan förbindelserna kan normaliseras. Det stora trycket på serberna är att de skall ha detta klart för sig.

Anf. 21 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Det är ett hoppfullt svar. I de rapporter som kommer från Kosova får vi höra att människor förtrycks, våldförs, överfalls, utsätts för hemfridsbrott och dödas. Unga pojkar tvingas in i den serbiska armén, bussar från Sverige med flyktingar överfalls och plundras av serbisk polis och militär. Situationen i Kosova är oerhört spänd, mycket mer än för bara något år sedan. Situationen är laddad till gränsen för explosion. Det är en oerhört allvarlig situation som verkligen måste lyftas fram med kraft. Jag förstår att det också görs, men önskar att det skulle göras med ännu mer kraft.

Anf. 22 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Spänningen i Kosovo har stigit, det är alldeles klart. Nu gäller det att det internationella samfundet mycket bestämt ser till att påtryckningar och samtal med serberna kommer till stånd så att en rimlig lösning kan växa fram. Det är viktigt att detta sker utan blodsutgjutelse och blodspillan. Det måste vara vår strävan.

Anf. 23 MARGARETA VIKLUND (kds):

Fru talman! Som utrikesministern sade är det verkligen viktigt att det inte utbryter ett blodbad liknande det som vi har sett hända i Bosnien-Hercegovina. Det är viktigt att vi sätter gränser för serbernas framfart.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på frågorna 1993/94:397 och 404 om Turkiet

Anf. 24 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om vilka initiativ Sverige kan ta inom ESK och Europarådet för att förmå Turkiet att respektera demokratiska principer och mänskliga rättigheter i det kommande valet.

Ingela Mårtensson har frågat mig om på vilket sätt Sverige kommer att agera för att det skall vara möjligt att genomföra demokratiska val i Turkiet.

Jag besvarar dessa frågor i ett sammanhang.

Häktningen av sju kurdiska parlamentsledamöter från DEP-partiet inföll kort efter partiets beslut att inte ställa upp i lokalvalen den 27 mars, på grund av oro för dess kandidaters säkerhet. De häktade parlamentarikerna anklagas för separatistisk verksamhet, vilket är ett brott mot turkisk lag och kan leda till höga straff, inklusive dödsstraff. DEP har anklagats för att gå i PKK:s ledband och representanter för partiet har uppgivit att de utsatts för olika former av förföljelser. Kort efter DEP:s beslut att inte ställa upp i lokalvalen förklarade PKK att deltagare och kandidater i lokalvalen skulle göras till föremål för dess attacker. Inför lokalvalen har säkerhetsstyrkorna vidtagit extraordinära åtgärder för att garantera säkerheten i vallokalerna och vid rösträkningen, vilka i vissa kretsar befaras kunna påverka röstandet. Alla dessa faktorer gör det befogat att hysa farhågor för att valen inte kommer att kunna genomföras på ett rättvisande sätt.

Häktningen av DEP-parlamentarikerna, formerna för denna och de möjliga straffen inger oro inför den fortsatta utvecklingen av kurdfrågan och respekten för de mänskliga rättigheterna. Turkiet har rätt att bekämpa terrorism, men detta måste ske inom ramen för de demokratiska principerna i en rättsstat. Turkiet bör inse att demokratins styrka består i att alla medborgare fritt kan välja sina representanter och att dessa kan verka utan risk för förföljelser. När dessa möjligheter begränsas försvagas också demokratin. Samtidigt som Sverige tar avstånd från PKK och dess metoder önskar vi en fredlig lösning på kurdfrågan, baserad på dialog. Den senaste utvecklingen försämrar förutsättningarna för detta.

När det gäller ESK:s roll bekräftar ESK:s Parisstadga från 1990 att var och

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

en har rätt att delta i fria och rättvisa val. ESK har till hjälp för att främja en demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter i deltagarstaterna en resurs i det i Warszawa belägna Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter. ESK har också beslutat att kontorets roll skall utökas i fråga om valobservation. Kontoret har bistått ESK:s deltagande i internationella valobservationsinsatser, exempelvis i Ryssland i december förra året, och kommer att medverka även i samband med de stundande valen i Ukraina.

I fråga om val under den nationella nivån har ESK:s deltagarstater sagt sig vilja försöka underlätta möjligheterna att ge tillträde även till val som hålls under den nationella nivån. Någon inbjudan från Turkiet till ett sådant deltagande med observatörer har ännu inte kommit till deltagarstaterna.

Vad beträffar Europarådet erbjuder ställföreträdarkommittén vissa möjligheter för medlemsländerna att ta upp en fråga som rör MR-situationen i ett annat medlemsland. Så skedde också i förra veckan, då Sverige framförde den position som jag här har gett uttryck för, vilken också vann stöd från ett antal länder.

Anf. 25 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret också på denna fråga.

Kurdernas situation i västra Asien är ju i sig en nationell tragedi. Detta folk är uppdelat på tre stater, alla med statsledningar som är inriktade på att förtrycka kurdernas strävanden efter någon form av nationell identitet. Oerhört många grymheter har begåtts i alla tre berörda stater när det gäller kurdpolitiken.

Det är självklart att man inte kan acceptera terrorism, och PKK är en organisation vars arbetsmetoder man inte kan ha någon som helst acceptans för. Bildandet och etablerandet av det demokratiska partiet var uppenbarligen ett försök att skapa en politisk dialog och ett försök att på något rimligt sätt kunna tillgodose kurdernas mycket rimliga krav på att få sin nationella och kulturella identitet accepterad.

När Turkiet nu väljer att på det här sättet stoppa den processen, genom att kasta ut kurdernas representanter ur parlamentet och också genom att med olika typer av trakasserier göra det omöjligt för detta parti att delta i lokalvalen, har man uppenbarligen brutit mot strävandena att hitta någon form av fredlig process.

Dessutom är det uppenbart att det här innebär att Turkiet diskvalificerar sig självt som demokratisk stat. Turkiet gör ju av tradition anspråk på att höra till de västliga demokratierna. Det är därför mycket viktigt att entydigt klargöra att det här sättet att handla gör att Turkiet inte kan räknas till den gruppen av länder.

Jag är glad att de markeringar som utrikesministern redovisade har gjorts, och jag hoppas att Sverige fortsätter att enträget klargöra att en turkisk politik av det här slaget gör att Turkiet inte kan accepteras som demokrati.

Anf. 26 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Också jag ber att få tacka för svaret. Jag är glad över att Sverige har gjort den här markeringen, eftersom det som nu sker i Turkiet är väldigt oroande.

Jag hade för drygt en vecka sedan möjlighet att vara i Turkiet tillsammans med en internationell organisation för mänskliga rättigheter, just för att se hur läget där är inför det kommande valet. Jag blev mycket oroad över situationen. Bl.a. besökte jag DEP:s, det demokratiska partiets, f.d. partilokaler i Ankara, som hade bombats. En bomb hade lagts in i hissen, och en person hade dött, 40 personer var i direkt livsfara, och hela byggnaden var förstörd. Det är inte den enda lokalen som har bombats. Dessutom förekommer det att kandidater arresteras, mordhotas och i vissa fall också mördas. Det här har gjort att partiet har fått dra sig tillbaka.

Precis som Pär Granstedt sade var partiets avsikt att verka för en dialog och att finna en demokratisk lösning på det problem som rör den kurdiska minoriteten – det finns ju dessutom andra minoriteter förutom kurderna, exempelvis assyrier. Det är väldigt beklagligt att partiet inte längre kan delta. Det är därför viktigt att det internationella samfundet markerar att om Turkiet skall räkna sig som en demokratisk stat, måste man där också garantera att medborgarna får delta i fria val.

Inför valet har man genomfört en hel del förändringar i bestämmelserna, och som utrikesministern också pekar på i svaret kan man därför befara att det inte kommer att bli fråga om några fria och rättvisa val. Det gäller dels den hemliga omröstningen, dels den öppna rösträkningen och att personer i uniformer och med vapen kan gå in i vallokalerna. Det finns orostecken på många områden, och jag är därför tacksam över att Sveriges regering reagerar på de här förhållandena.

Anf. 27 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Turkiet bör som medlem av såväl Europarådet som ESK – naturligtvis också som FN-medlem, men jag vill nu peka på dessa europeiska organisationer – respektera de mänskliga rättigheterna och demokratins spelregler. I detta fall finns det ingen tvekan. Sveriges röst är mycket klar i denna fråga, såväl i bilaterala kontakter som i Europarådssammanhang, vilket, som jag nämnde, skedde i förra veckan.

Sveriges uppfattning är att man i Turkiet bör eftersträva en politisk dialog med den del av den turkiska befolkningen som är kurdisk, liksom sker med den övriga delen av befolkningen. Det är med en politisk dialog som man måste gå fram. Samtidigt har Turkiet självfallet en rätt att bekämpa terrorism. Det är alla staters skyldighet att trygga sina medborgare till liv och lem.

Jag vill också nämna att vi, vid sidan av de många kontakter som vi fortlöpande har bilateralt, naturligtvis också har kontakter med de politiska partierna i Turkiet genom ambassaden i Ankara. Vi har också möten i samband med besök. Vi hade nyligen två företrädare för DEP på besök, och dessa togs emot på tjänstemannanivå på Utrikesdepartementet. Vi för alltså på detta sätt en dialog med de olika politiska partierna i Turkiet.

Anf. 28 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det är viktigt att den dialogen förs, och det är viktigt att våra signaler till den turkiska regeringen är entydiga. Det ligger en inbyggd paradox i att Turkiet är medlem i Europarådet och önskar sig medlemskap i den

europiska unionen och att man samtidigt uppträder på ett sätt som inte är förenligt med medlemskap i någon av de organisationerna.

Det är också viktigt att det framgår att man genom att uppträda såsom man gör och inte respektera demokratiska spelregler, undergräver sina relationer med Europa – det gäller relationerna med Europarådet och med all säkerhet också relationerna med den europeiska unionen. Det är betecknande att man i Turkiet inte är intresserad av att ha utländska observatörer under valet. Som utrikesministern sade har man inte bett att få observatörer från ESK, och man har tackat nej till ett erbjudande från Europaparlamentet om observatörer.

Anf. 29 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Fru talman! Också jag vill understryka att man självfallet skall kämpa mot terrorism. Jag stödjer definitivt inte någon terror, vilket PKK har gjort sig skyldigt till också när det gäller den civila befolkningen. Den kurdiska frågan kan inte lösas med sådana metoder, utan det måste ske på helt annat sätt, genom dialog och genom en politisk lösning. Precis som utrikesministern sade måste detta ske i demokratiska former.

I Turkiet vill man alltså inte ha några delegationer under valet. Jag menar att det är ett problem att man inte vill ha några observatörer i Turkiet under valet, när man inom det internationella samfundet anser att det finns ett behov av sådana observatörer. Nu kommer ändå delegationer att åka till Turkiet. Man har emellertid i Turkiet sagt att man kommer att trakassera delegationerna, så vi får väl se vad man kommer att ställa till med.

I alla fall har många ledamöter från den svenska riksdagen protesterat mot det sätt på vilket kurdiska parlamentariker har hanterats.

Anf. 30 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Som jag har förstått det har turkiska företrädare förklarat att man inte önskar internationella valövervakare, men samtidigt har naturligtvis såväl enskilda riksdagsmän som enskilda organisationer en möjlighet att besöka landet också under lokalvalen och bilda sig en uppfattning om vad som händer. Vi får väl här gemensamt uttrycka den förhoppningen att de som reser dit inte kommer att få problem. Det vore ytterst upprörande om så skulle ske.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1993/94:398 om valet i Ukraina

Anf. 31 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Peeter Luksep har frågat mig vilka initiativ Sverige tar, t.ex. inom ramen för ESK, för att garantera att valen i Ukraina går demokratiskt till.

Den 27 mars genomförs de första fria parlamentsvalen i Ukraina – Europas tredje största land, med över 50 miljoner invånare. Valet sker genom majoritetsval i 450 valdistrikt, och ett stort antal partier förväntas delta.

Valen äger rum under en svår övergångsfas för den ukrainska nationen. Landets ekonomi är i ett kaotiskt tillstånd, och liksom andra postkommunistiska samhällen utsätts Ukraina i dag för efterverkningarna av det totalitära systemets rättslöshet genom kraftigt ökad kriminalitet. Det är min mening att Ukraina bara genom systematiska marknadsreformer har möjlighet att gradvis komma till rätta med dagens problem och ytterligare befästa sin nationella självständighet. Den 27 mars har det ukrainska folket en historisk möjlighet att göra ett val för en demokratisk utveckling.

Fru talman! Det ligger i Sveriges intresse att understödja demokratiseringsprocessen i Ukraina. Ett bidrag är att vi manifesterar vårt intresse för parlamentsvalet. De ukrainska myndigheterna inbjöd på ett tidigt stadium bl.a. ESK och Europarådet att sända observatörer till valen. Därför har regeringen fattat beslut om att anslå särskilda medel (70 000 kr) till en svensk valobservatörsinsats i Ukraina, och det är glädjande att fem riksdagsmän på detta sätt kommer att medverka inom ramen för en större internationell insats.

När det gäller ESK:s roll bekräftar ESK:s Parisstadga från 1990 att var och en har rätt att delta i fria och rättvisa val. Till hjälp för att främja en demokratisk utveckling och mänskliga rättigheter i deltagarstaterna har ESK sitt i Warszawa belägna Kontor för mänskliga rättigheter, ODIHR. ESK har också beslutat att kontorets roll skall utökas i fråga om valobservation, och under valen i Ukraina kommer ODIHR att finnas på plats med tillfälliga stödkontor för valobservatörerna i såväl Kiev som centralorten på Krim, Simferopol. Vår ambassad i Kiev håller löpande kontakt med ODIHR och medverkar också aktivt i ESK-ländernas lokala koordinering av insatsen. Ett stort antal internationella observatörer kommer att finnas på plats under valet.

Anf. 32 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret om det ukrainska valet.

Jag hade tillfälle att besöka Ukraina under en vecka förra året. Det är litet oroväckande att konstatera att av de politiker jag då träffade har två krimtariska politiker sedermera mördats, och en ledande oppositionspolitiker i Kiev är försvunnen. Han är av allt att döma kidnappad, kanske mördad.

Ukraina är Europas näst största land och är en av nycklarna till vad som skall hända i det forna Sovjetunionen. Det ukrainska valet har därför en stor betydelse för hela Europas säkerhet.

IBland framhåller ukrainare att Ukraina i jämförelse med Ryssland alltid får mycket mindre uppmärksamhet. I någon mån känns det också så inför det ukrainska valet. Om man jämför med den internationella obeservatörsinsats som gjordes i Ryssland är det intresse som det ukrainska valet väcker i väst mycket blygsamt.

Det är mycket glädjande att av utrikesministern höra att Sverige kommer att sända en valobservatörsdelegation och att regeringen har anslagit medel till detta. Jag vill uttrycka en förhoppning om att denna valobservatörsdelegation kanske också kan besöka Ukraina vid de senare valomgångar som av

allt att döma kommer att bli nödvändiga med det valsystem som Ukraina har.

Jag skulle också vilja tillägga en önskan. Den i frågan omnämnde oppositionsmannen, Mykhajlo Bojtjysin, var kanslichef vid den ukrainska folkfronten Ruhh och sedermera valledare. Han är försvunnen sedan januari. Kan den svenska regeringen genom sin ambassad i Kiev eller på annat sätt försöka hjälpa till att bringa klarhet i hans öde?

Anf. 33 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Det tycker jag är en högst rimlig önskan som jag gärna tar till mig. Det tycker jag att vi skall försöka göra.

Sedan vill jag till Peeter Luksep säga att jag delar hans bedömning att vi behöver ägna mer tid och uppmärksamhet åt Ukraina. Vi bör även försöka att i högre utsträckning utveckla politiska kontakter med politiska företrädare i Ukraina och på det sättet stödja den demokratiska utvecklingen i Ukraina.

Jag vill dock säga att vi från svensk sida med betydande intresse erkände Ukraina, noterade den ukrainska självständigheten och upprättade ambassad i Kiev. Jag var själv en av de första utrikesministrarna från omvärlden som besökte Kiev.

Tyvärr har Ukraina i viss mån självt bidragit till situationen genom sin bristande reformvilja och sina svårigheter att fatta beslut. Det gäller även sådana beslut som man tycker borde i allra högsta grad ligga i den ukrainska nationens intresse – t.ex. att få till stånd institutet om kärnsäkerhetsfrågor, där Sverige är en av dem som har utfäst bidrag.

Vi har gått och väntat länge på ett beslut i parlamentet. Ukraina har tyvärr på detta sätt bidragit till att litet av det stora intresse som trots allt fanns i början av självständigheten har mattats, eftersom så litet har skett från ukrainsk sida.

Valen kan nu bli en ny start, och jag hoppas verkligen att de blir det. Det finns all anledning för omvärlden att ägna dessa val uppmärksamhet och att därefter försöka öka sitt intresse gentemot Ukraina. Det är en vilja som vi har från svensk sida.

Anf. 34 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! De oroväckande händelser som har inträffat före valet är givetvis, som utrikesministern också säger, en del av den allmänna instabilitet och politiskt svåra situation som råder i Ukraina. Det är kanske också tecken på att det finns inre och möjligen också yttre destabiliseringsförsök med i bilden inför det ukrainska valet.

Det är allmänt känt att det i Ryssland – kanske inte i regeringen, men inom det ryska samhället – finns krafter som inte riktigt vill förstå den ukrainska självständigheten. Dessa krafter har också motsvarigheter inom Ukraina som är missnöjda med den ukrainska självständigheten och kanske i ännu högre grad med demokratiseringen.

Jag tror därför att insatser när det gäller valövervakning och internationella krav på demokratisk korrekthet i Ukraina tjänar ett syfte just för att

motverka denna typ av destabilisering, som kan få säkerhetspolitiska konsekvenser.

Jag ber att få tacka utrikesministern för det kompletterande svaret. Jag delar helt bedömningen om oron för Ukraina.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

10 § Svar på fråga 1993/94:416 om rysk trupp för fredsbevarande insatser i det forna Sovjetunionen

Anf. 35 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Peeter Luksep har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att i ESK, FN och andra internationella sammanhang markera avståndstagande från att rysk trupp används för fredsbevarande insatser i det forna Sovjetunionen, undantaget där sådana önskemål framförts av samtliga inblandade parter i en pågående konflikt.

I den nya världsordning vi ser växa fram efter det kalla krigets slut har kraven ökat på det internationella samfundet. Inte minst har trycket på FN när det gäller fredsbevarande insatser ökat dramatiskt. Under de senaste två åren har insatserna inte mindre än sjudubblats. Inom FN och ESK pågår en intensiv debatt om hur de ökade kraven skall mötas så effektivt som möjligt, men med bevarad kontroll över operationerna.

Det är ett tragiskt faktum att många av de latenta konflikterna i f.d. Sovjetunionen som en följd av imperiets sönderfall utlösts och övergått i en våldsam och öppen fas. Konflikterna fanns inbyggda i det gamla systemet, men kontrollerades samtidigt av den totalitära Sovjetmakten.

Omvärlden har kommit att stå inför ett dilemma. Det är uppenbart att det finns starka krafter i Ryssland som anser det nödvändigt att försvara vad man kallar sina nationella intressen i närområdet. Samtidigt har andra stater hittills inte haft beredskap att praktiskt medverka i biläggandet av oroligheterna.

Konflikterna är våldsamma, och det mänskliga lidandet är omfattande, samtidigt som omgivande länder hotas av att konflikterna sprids in på deras territorier. I detta senare avseende kan hävdas att ryska intressen berörs mer direkt än flertalet andra länders intressen. Samtidigt påpekas från ryskt håll, att för den händelse väst inte är berett skjuta till resurser måste Ryssland engagera sig för egen del. Å andra sidan gäller givetvis inga särskilda regler för ryskt uppträdande i konfliktregionerna. Det internationella samfundet måste ställa samma krav på Ryssland som på andra aktörer.

Fru talman! Jag är enig med frågeställaren om att utgångspunkten för varje diskussion om fredsbevarande insatser, inklusive ryska sådana, måste vara alla berörda parters godkännande. Från svensk sida har vi vidare förutsett att om det internationella samfundet skall ge sitt stöd till sådana insatser måste den insyn och kontroll som FN eller ESK utövar över en eventuell operation vara reell och inte symbolisk. Ett tredje krav är att närvaron måste vara kopplad till en politisk process under ESK:s eller FN:s överinseende.

Samtidigt är FN-systemet överlastat. Resurser saknas för att åstadkomma

en önskvärd, allsidig sammansättning av hjälpinsatserna. Dilemmat uppstår hur intresset för att något görs i syfte att stoppa de interna stridigheterna skall kunna balanseras mot kravet på internationell insyn i verksamheten och kontroll över att de ryska insatserna sker i enlighet med ESK:s och FN:s överenskommelser.

Vi har därför bedömt det som angeläget att etablera ett konstruktivt samarbete med Ryssland på detta område eftersom ryska militära insatser i Kaukasus och Tadzjikistan redan är ett faktum. Frågan om ryska fredsbevarande insatser var på dagordningen vid ESK:s ministermöte i Rom men kunde inte lösas där utan hänsköts till ESK:s ständiga kommitté i Wien för fortsatt diskussion. Vi utgår från att ett sådant samarbete också ligger i ryskt intresse. För de parter som är engagerade i de aktuella konflikterna är i alla händelser ett engagemang från det internationella samfundets sida mycket betydelsefullt. I flera fall vill dessa stater själva ha ett balanserande internationellt element.

Slutligen vad beträffar Peeter Lukseps fråga om rätten att tillvarata etniska minoriteters rättigheter betraktar jag det som en självklarhet att folkrättens normer skall respekteras av alla parter. Dit hör principen om icke-inblandning i andra staters angelägenheter men dit hör också principen att individuella mänskliga rättigheter är en fråga för hela det internationella samfundet. Ansvar för att dessa rättigheter inte kränks ligger i första hand hos regeringen i det land som hyser en minoritet.

Anf. 36 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern även för detta svar. Inspirationen till frågan fick jag för några veckor sedan i samband med valobservationen i Moldavien. Oron för de ryska utspelen för att försvara ryska minoriteter i andra länder och för att genomföra fredsbevarande insatser var mycket stor. Oron var i synnerhet stor över kombinationen av dessa två förslag från rysk sida. De konflikter som skall lösas har ofta sina rötter i tsarrysk och sedermera i sovjetisk kolonialpolitik i omkringliggande länder. De uppfattas inte alltid som egna konflikter utan som konflikter där Ryssland historiskt sett har varit en mycket aktiv part och kanske orsakat konflikter.

Den första försöksballongen kom med Jeltsin. Han ville ha carte blanche av FN. Detta reagerade Ukrainas president, Kravtjuk, mycket kraftigt emot. Även i Polen och i en del andra länder var man då mycket bekymrad. På ESK-mötet i Rom diskuterades det ryska önskemålet, vilket utrikesministern sade. Det hade några dagar innan föregåtts av ryska utspel om att man tog sig rätten att försvara ryska rättigheter i det forna sovjetiska området eller i det nära utlandet. Detta möttes av kraftiga reaktioner från i princip samtliga berörda länder. Den i övrigt ganska ryskvänliga kazakiske presidenten Nazarbajev jämförde det med Hitler och sudettyskarna. Förutom de baltiska länderna reagerade Uzbekistan, Moldavien, Ukraina, Georgien och t.o.m. det relativt Moskvaorienterade Vitryssland.

Den fråga som uppstår med anledning av Rommötet är varför de på Helsingforsdokumentet grundade principerna om fredsbevarande insatser inte räckte till för de ryska önskemålen. Har vi sagt nej till förändringar av de möjligheter som Helsingforsdokumentet ger till fredsbevarande insatser?

Har vi sagt nej så att det skall gälla andra regler för Ryssland? Pågår det en diskussion om att andra regler skall gälla för Ryssland jämfört med andra länder?

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 37 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Den grundläggande svenska uppfattningen är självfallet att det inte skall gälla andra regler för Ryssland än för andra länder. Detta är naturligtvis en oerhört viktig princip att hålla fast vid, inte minst i dessa tider då vissa röster i Ryssland för fram förslag som är helt i strid med folkrätten och internationella normer. Det är oerhört väsentligt att det internationella samfundet bestämt men konstruktivt för en dialog med Ryssland om olika internationella frågor. Vi har dock att hantera en komplicerad verklighet. Frågeställaren mötte en del av den i Moldavien, där det väl är ganska klart att det internationella samfundet har all rätt att i enlighet med Moldaviens egen önskan säga att den fjortonde armén bör avlägsnas.

Vi kan också se till situationen i Tadzjikistan. Staten, som är en del av det forna Sovjetunionen, ligger geografiskt långt från Sverige. Den sittande regimen vill ha och är beroende av rysk trupp närvaro. Ryssarna har för sin del velat ha och efterfrågat internationell närvaro för att inte behöva vara ensamma med problemen i Tadzjikistan.

I Kaukasus möter vi en annan verklighet. Där förekommer mycket naturliga och riktiga krav på nationellt självbestämmande och svåra inbördes konflikter och stridigheter. Där har till slut någon form av insats av rysk trupp titt sig oundviklig.

Anf. 38 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! Jag noterade efter Rommötet att Kozyrev kommenterade utvecklingen på mötet så att frågan – om rysk trupp för fredsbevarande insatser i det forna Sovjetunionen – uppmärksammas och rör sig framåt. Han var med andra ord inte nöjd med utfallet, men han tyckte att det fanns en öppning. Jag har litet svårt att tolka om det är en öppning bort från de regler som gäller för andra länder eller om det är en allmän anda att man kan diskutera de frågorna.

Man kommer inte ifrån att den i t.ex. Georgien och Abchazien ryska truppen i hög grad uppfattas som part i målet, även om den nuvarande georgiska regeringen har välkomnat truppen. De konflikter som har drabbat Georgien har ofta sina rötter i en tsarrysk och sedermera sovjetisk kolonialhistoria.

Jag hoppas att det ändå ligger en mycket stor försiktighet i den svenska politiken på det här området.

Anf. 39 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tror att vi också måste utgå från den praktiska verkligheten. Det är så frågan om rysk fredsbevarande trupp har uppstått. I den praktiska verkligheten är det västliga samfundet inte berett att ta på sig den ytterligare börda det innebär att sända fredsbevarande trupp till Tadzjikistan.

Mycket aktuell även på svensk agenda på grund av Sveriges ordförandeskap i Minskgruppen är diskussionen om någon form av "separation force" runt Nagorno-Karabach. Det finns en miljon flyktingar i Azerbajdzjan. Det

är mycket aktuellt, och såvitt jag förstår finns det ingen uppenbar internationell beredskap för att ta på sig en roll här. Frågan blir om det är möjligt för ESK och det internationella samfundet att gifta ihop en observatörsinsats från ESK med någon form av rysk fredsbevarande trupp. Detta är en mycket aktuell och praktisk frågeställning.

Anf. 40 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! Det är möjligt att slutsatsen är att den grundläggande försiktighet som finns från svensk sida mot att acceptera rysk fredsbevarande trupp inom det forna Sovjetunionen rimligen bör gå hand i hand med en beredskap från svensk sida, och kanske även från det större internationella samfundets sida när det gäller, att ta ett större ansvar för de konflikter som uppstår.

Konflikterna är en följd av Sovjetunionens sammanbrott eller rättare sagt av den forna kolonialpolitiken inom det forna Sovjetunionens område. På samma sätt är det orimligt att anta att serbisk fredsbevarande trupp kan lösa konflikter inom hela det forna Jugoslavien.

Anf. 41 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tyckte att det var viktigt att fortsätta denna dialog med Peeter Luksep. Den här frågan är nämligen oerhört komplicerad.

Det finns i grunden inte något svenskt avståndstagande från diskussionen som sådan. Vi tycker att den är viktig att föra. Vi ser i ett antal situationer att frågeställningen tenderar att handla om ryska trupper utan internationell kontroll eller ryska trupper med internationell kontroll. Denna frågeställning har vi inte velat vika från. Vi har arbetat med den, men den är mycket komplicerad, eftersom det är oerhört väsentligt att man samtidigt håller på internationella principer.

Anf. 42 PEETER LUKSEP (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för det senaste klargörandet.

Jag tror att en dialog är väsentlig. Med den dialogen måste man hjälpa dagens i demokratisering stadda Ryssland att förstå vad landets historiska arv betyder för grannfolken. Förståelsen är inte alltid så stor, vilket gör det svårt även när de ryska avsikterna är hedervärda. Samtidigt måste man ju från det internationella samfundets sida ta hänsyn till att grannländerna ännu inte har tillräcklig erfarenhet av att lita på Ryssland för att kunna acceptera välvilliga relationer.

Anf. 43 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Arvet är tungt. Så är det. Samtidigt släpar naturligtvis arvet i vissa hänseenden efter. Det gör att Ryssland kan fråga det internationella samfundet om man är beredd att dela bördorna. Vi måste inse att det finns en annan sida av saken, sett med ryska ögon.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 44 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Berndt Ekholm har frågat mig om regeringen i FN kommer att vidta aktiva åtgärder för att få övriga medlemsstater att också ta sitt ansvar och ställa fredsbevarande trupper till förfogande i Bosnien.

Jag delar Berndt Ekholms uppfattning att FN:s medlemsländer nu måste ge ett bättre gensvar än tidigare på FN:s begäran om ytterligare FN-trupp till Bosnien och därmed säkra freden. FN har meddelat att ytterligare ca 10 000 i militär trupp krävs till Bosnien. Hittills har utfästelser om knappt 5 000 givits, bl.a. från Storbritannien, Ukraina, Tjeckien och Frankrike.

Alltsedan FN:s säkerhetsråd under hösten 1991 beslutade att inrätta en fredsbevarande styrka i f.d. Jugoslavien har regeringen verkat för ett så omfattande och brett deltagande i Unprofor som möjligt. Detta gäller även i det nya läge som nu uppstått.

Sverige har också agerat genom ett omfattande eget truppbidrag. I dag uppgår vårt truppbidrag till FN:s insatser i f.d. Jugoslavien till ca 1 300 personer, vilket innebär att vi är bland de fem största bidragsgivarna. I flera anföranden i FN:s generalförsamling och säkerhetsråd samt i ESK, såsom dess ordförande, har vi yrkat på ökat truppdeltagande från andra staters sida liksom för en effektivisering av Unprofors insatser.

Bilateralt har jag i samtal med parterna, senast under mitt besök i f.d. Jugoslavien, pekat på nödvändigheten av ett stöd för FN:s insatser för att nå fram till en fredlig lösning. Parternas samtycke ger ökade möjligheter för mer traditionellt fredsbevarande FN-insatser och därmed möjligheter för ökat internationellt deltagande. Som ett led i mina bilaterala kontakter med parterna träffade jag i dag den kroatiska utrikesministern Mate Granic och betonade då vikten av uppslutning bakom säkerhetsrådets mandat för de fredsbevarande insatserna.

Säkerhetsrådet inledde i går diskussionerna om ett nytt mandat för Unprofor efter den 31 mars, då det nuvarande löper ut. Först då säkerhetsrådets beslut föreligger vet vi mera exakt vilken omfattning och typ av FN-insatser som nu behövs i Bosnien.

Mot bakgrund av det nya och positiva läget undersöker regeringen redan nu i nära samråd med övriga nordiska länder olika alternativ för att tillmötesgå ökade krav på FN-trupp i Bosnien. För vår del är det i första hand en flyttning av hela eller delar av skyttekompaniet i Makedonien som utreds. Detta har möjliggjorts efter USA:s erbjudande om ytterligare 200 personer till Unprofor i Makedonien. En rad praktiska frågor måste lösas innan vi kan avgöra om en sådan överflyttning kan ske. Det är självklart att en överföring av svenskar måste vara frivillig för dem det berör.

Det är också tänkbart att de allmänt förbättrade fredsutsikterna i f.d. Jugoslavien kan komma att ge möjligheter för en omfattande militär insats inom ramen för en allmän fredsplan.

Jag vill också peka på vikten av att nu planera för insatser för återuppbyggnaden av f.d. Jugoslavien. I mitt samtal med den brittske FN-befälhavaren i Bosnien, general Rose, framhöll han att ett huvudmål för Unprofor nu var

att civilisera samhället och därmed säkra övergången från krig till fred. I detta läge är det viktigt att bedöma vilken typ av insatser som krävs och var dessa skall sättas in. Sverige har hög beredskap att delta i dessa återuppbyggnadsinsatser.

Anf. 45 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill först tacka utrikesministern för svaret. Det innehöll en hel del intressanta uppgifter. I den meningen var det ett positivt svar.

Utvecklingen i Bosnien är djupt tragisk. Det tycker naturligtvis alla av oss. Något annat går inte att säga. Otaliga människor har fått sätta livet till, ofta på ett mycket grymt sätt. Obeskrivliga scener av olika slag skulle kunna återges, t.ex. våldtäkter av kvinnor och våldförande av barn. Samtidigt kan jag konstatera att viljan till fred har varit mycket svag.

Våldet har varit problemens lösning, men efter NATO:s hot om flygattacker mot Sarajevo för att få stopp på granatattackerna skedde en vändning. Det har gett effekt, inte bara i Sarajevo.

Det är naturligtvis att beklaga att åtgärden att hota med våld var nödvändig. Men vi kan konstatera faktum; det har svängt efter denna åtgärd. Vi kan se litet mer ljus.

I detta läge går FN:s sändebud ut och begär ytterligare truppinsatser. Som framgår av svaret händer det inte så mycket, även om det har hänt en del. Det är beklagligt.

Min uppfattning är att Sverige i FN har varit väldigt passivt när det gäller att få olika länder att verkligen ställa upp. Sverige har självt gjort en insats. Det är otvivelaktigt sant, men det handlar just om att få andra länder att engagera sig.

Det talas i svaret om nordiska initiativ. Jag vet inte om jag skall tolka det som att det gäller initiativ till svenska insatser. Jag vill fråga: Menar utrikesministern med den delen av svaret att Sverige nu är berett att i FN ta ett särskilt nordiskt initiativ för att trycka på de andra länderna att verkligen ställa upp? Nu finns det ju en chans att göra en insats utan att man behöver använda våld.

Anf. 46 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Jag tycker trots allt att det denna gång har lossnat något. Vi kan ändå notera de utfästelser som jag talade om. En del av trupperna har dessutom anlänt på platsen, vilket är mycket betydelsefullt.

Det handlar om en utveckling i Bosnien som kan ändras från en dag till en annan. Det är oerhört väsentligt att t.ex. Storbritannien genom uppbyggnaden av sina egna nationella styrkor har haft en möjlighet att omedelbart nästintill landsätta 900 man i Split och att de sedan kan komma till omedelbar användning. Det finns andra länder som också har den möjligheten.

I bilaterala samtal har jag själv tagit upp frågan om truppbidrag med många länder. De nordiska länderna var några av de få länder som verkligen ställde upp när det gällde att försöka implementera säkerhetsrådets resolution om fredade områden. Det var de nordiska länderna och Frankrike som ställde upp när denna vädjan kom och detta beslut fattades i säkerhetsrådet.

Vi för fram dessa synpunkter i alla sammanhang. När det gäller FN fram-

förde jag i mitt tal i generalförsamlingen i höstas krav på att truppbidragarna skulle kallas till särskilda möten. Nu har så också börjat ske. Särskilda truppbidragarmöten äger alltså rum i New York. Där diskuterar både länder som bidrar med trupper och länder som har möjlighet att bidra med trupper kollektivt. Jag tror att det är mycket bra att detta har skett. Därmed ökar också informationen till truppbidragarna och samordningen mellan dem.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 47 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! De åtgärder som utrikesministern här redogör för är i och för sig positiva. Men vad jag har varit kritisk mot är att det inte har märkts att Sverige har känt att denna fråga verkligen är en svensk fråga, som vi hela tiden måste hålla aktuell och driva på.

När jag var i FN i november – det var i och för sig före den nuvarande utvecklingen som har öppnat nya möjligheter – märkte jag inte i alla fall något av att Sverige tog särskilda initiativ. Hela diskussionen har förts inom ramen för de gängse samtal som förs t.ex. i säkerhetsrådets regi. Min fråga blir: Är inte läget så allvarligt när inte andra länder ställer upp att Sverige bör ta ett eget initiativ och i samtal inom FN-maskineriet driva kravet att de andra länderna måste ställa upp och ta sitt ansvar, de länder som har betydligt större resurser än Sverige har? Finns det inte anledning att ta särskilda initiativ i FN på nordisk bas?

Anf. 48 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! De särskilda initiativ som vi har tagit både enskilt och i nordiskt samråd är de initiativ som har lett fram till att det nu kallas till särskilda truppbidragarmöten. Den natt när tidsfristen för NATO:s ultimatum gick ut kallades truppbidragarna till möte före säkerhetsrådet för att få information. Detta är alltså ett svenskt initiativ som har tagits i nordiskt samråd. Truppbidragarmötena innebär ett mycket bestämt framsteg, som jag ser det, också för information och samråd.

Naturligtvis för vi också fram våra synpunkter i direkta samtal med länderna. Jag för gärna fram här i riksdagens kammare att det självfallet hade varit en enorm styrka för Unprofor om amerikanerna hade varit beredda att förse även Unprofor i Bosnien med marktrupper. Vi vet dock att det finns ett oerhört motstånd i den amerikanska kongressen mot detta. Men jag såsom Sveriges utrikesminister framför gärna detta krav.

Anf. 49 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Här får vi inte ut mer information än på truppbidragarmötet. Det är i och för sig positivt.

Jag vill avsluta med att ställa en fråga beträffande de svenska insatserna. Av svaret framgår att vi gör en hel del. Det vet alla som har följt debatten. Nu pågår en diskussion om att flytta trupper från Makedonien. Är Sverige berett att därutöver göra ytterligare insatser i form av fredsbevarande trupp, eller är det där gränsen går för vad Sverige orkar med?

Anf. 50 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! En eventuell förflyttning av hela eller delar av den svenska insatsen tillsammans med övriga nordiska länder kommer att både kräva och

innebära ytterligare insatser. Vi förutser i en sådan situation – eftersom vi inte tror att alla frivilligt kommer att välja tjänst i Bosnien – att det kommer att krävas kompletteringsrekrytering. Det innebär ett ökat svenskt bidrag till Unprofor.

Anf. 51 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det låter väldigt positivt i så fall. Jag har nämligen läst i tidningarna att försvarsministern har sagt att det inte kan bli tal om några ytterligare insatser utöver att flytta de makedoniska trupperna. Jag tackar för denna upplysning. Det finns tydligen ett utrymme i regeringsdiskussionerna för att anstränga sig ytterligare. Jag inser dock att detta innebär väldiga påfrestningar på oss, men jag tycker att vi måste göra vår insats, när det nu finns en chans till fred i Makedonien. Det är en utmaning mot Sverige, och därför skall vi begagna alla möjligheter.

Anf. 52 Utrikesminister MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Fru talman! Verkligheten är sådan att en eventuell förflyttning – jag vill understryka ordet "eventuell", eftersom förflyttningen fortfarande befinner sig på diskussionsstadiet och vi dessutom måste veta vad FN önskar – kommer att kräva ökade insatser och sammantaget en ökad insats i Unprofor. Men vi skall komma ihåg att detta också förutsätter att det finns villiga svenskar som är beredda att ta på sig detta mycket tuffa och även riskfyllda uppdrag.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1993/94:387 om de fackliga fri- och rättigheterna i Indonesien

Anf. 53 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta, som stöd för de fackliga fri- och rättigheterna i Indonesien, med anledning av arresteringar av fackliga ledare i Indonesien.

Bakgrunden till Hans Göran Francks fråga är att ledaren för det oberoende fackförbundet SBSI – på engelska heter organisationen Indonesian Prosperous Labour Union – Mochtar Pakpahan, den 9 februari arresterades tillsammans med två kolleger. Gripandena skedde två dagar före en av SBSI utlyst generalstrejk. De tre gripna har, enligt vad jag erfarit, frisläppts. Hurvida de kommer att ställas inför rätta synes i dag oklart. Mot bakgrund av det ålderdomliga lagrum från kolonial tid som de anklagas för att ha brutit mot skulle en rättegång enligt mitt förmenande te sig märklig. Lagrummet förbjuder, som jag har förstått saken, offentlig kritik mot regeringen.

Läget på det arbetsrättsliga området i Indonesien har på senare tid uppmärksamats alltmer i den internationella bevakningen av Indonesien. Endast ett fackförbund är godkänt i Indonesien, nämligen SPSP, eller All Indonesia Workers Federation, som står regeringen nära. Det oberoende SBSI har hittills förvägrats registrering som fackförbund.

Fru talman! Såsom har framgått upprepade gånger i mina svar här i kam-maren, på frågor om just mänskliga rättigheter i Indonesien, anser jag att våra möjligheter ökar att påverka dessa frågor, allteftersom vår dialog med Indonesien fördjupas och breddas. Detta gäller även förhållanden inom ar-betsrättens område. Förutom vid bilaterala samtal med indonesiska företrä-dare, där frågor om mänskliga rättigheter är ett återkommande inslag, age-rar vi tillsammans med andra länder i multilaterala forum. Vid det nyligen avslutade MR-kommissionsmötet tog Sverige upp bl.a. den fortsatta före-komsten just av godtyckliga frihetsberövanden i Indonesien. Självfallet skall vi även fortsättningsvis utnyttja dessa kanaler för att söka påverka utveck-lingen i positiv riktning för de mänskliga inklusive de fackliga fri- och rättig-heterna i Indonesien.

Jag vill i detta sammanhang erinra om vårt MR- och demokratibistånd så-som medel att främja dessa fri- och rättigheter. Ett sådant exempel är vårt pågående samarbete med det indonesiska rättshjälpsinstitutet YLBHI, som i sin verksamhet bl.a. ägnar sig åt arbetsrättsliga frågor. För övrigt erbjuder också vårt stöd via svenska enskilda organisationer möjligheter till påverkan på området. Jag vill här särskilt nämna LO/TCO:s biståndsnämnd, som ge-nom Byggnadsinternationalen ger ett välkommet utbildningsstöd till det från den indonesiska staten oberoende indonesiska byggnads- och träindustriför-bundet. Det är min förhoppning att dessa typer av insatser skall komma att spela en växande roll inom ramen för vårt biståndssamarbete.

Fru talman! Låt mig även begagna detta tillfälle till att notera några visser-ligen små men uppmuntransvärda steg i positiv riktning som den indonesiska regeringen vidtagit på senare tid. Det gäller t.ex. vissa lättnader i bestäm-melserna för att sluta kollektivavtal liksom en höjning av de lagstadgade mi-nimilönerna. Man skall inte underskatta den ekonomiska tillväxtens bety-delse för att förbättra rättsläget på den indonesiska arbetsmarknaden. Tvärtom ger ju bl.a. den ekonomiska dynamiken hopp om en fortsatt de-mokratiutveckling samt bättre förhållanden för den indonesiska arbetskraf-ten och dess fackliga fri- och rättigheter.

Anf. 54 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är åtskillig tid sedan jag ställde frå-gan, men nu kommer ett utförligt svar.

Av särskild betydelse är att SBSI:s ledare har arresterats. Han har nu en-ligt uppgift frigetts, men en rättegång synes vara förestående. Här fordras ett kraftfullt agerande från det internationella samfundets och från regering-arnas sida för att få ett stopp på dessa arresteringar. Det sker ständiga arres-teringar av fackliga aktivister runt om i Indonesien. Det har förekommit mycket allvarliga fall, där t.o.m. en facklig aktivist blev torterad till döds. Det skedde i maj 1993. Man måste med kraft fördöma dessa allvarliga över-grepp.

Vidare måste det klart uttalas att det inte är tolerabelt att en fri fackför-eningsrörelse inte tillåts. Därför måste det svenska kravet bli att detta obe-roende fackförbund genast får möjlighet att fritt verka i Indonesien.

I övrigt vill jag fästa statsrådets uppmärksamhet på det faktum att USA i februari gav Indonesien en sexmånadersfrist när det gäller att iaktta fackliga

Svar på frågor

fri- och rättigheter och arbetsrättsliga regler. Detta amerikanska agerande borde Sverige stödja.

Anf. 55 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag är naturligtvis helt överens med Hans Göran Franck när han med kraft understryker att en fri fackföreningsrörelse måste tillåtas. Jag är helt säker på att Hans Göran Franck känner till att det för närvarande pågår samarbete exempelvis mellan Svenska advokatsamfundet och det indonesiska rättshjälpsinstitutet Indonesian Legal Aid Foundation – känt under förkortningen YLBHI. Vi är naturligtvis engagerade i att försöka bygga ut detta MR-samarbete.

Om det till äventyrs inte är bekant kan jag också upplysa om att det planeras en ny insats. SIDA överväger stöd till ett indonesiskt centrum för just MR-studier som inrättades 1992 i Jakarta och vars verksamhet avser forskning och information rörande MR-frågor med huvudsaklig fokusering på förhållandena i Indonesien. Grundare är advokat Muluya Lubis, som under tio år varit verksam inom rättshjälpsverksamheten.

Jag vill alltså göra gällande att Sverige verkar och kommer att verka för att just främja mänskliga fri- och rättigheter i olika sektorer inom ramen för svenskt bistånd. Biståndet till Indonesien är inte så stort. Det är alldeles uppenbart att det behövs.

Anf. 56 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om vilken roll juristorganisationer spelar i Indonesien. Jag sammanträffade själv med företrädare för dessa under besök i Indonesien förra året. Jag vet också att de arbetar under mycket svåra förhållanden. De behöver allt tänkbart materiel och moraliskt och politiskt stöd.

Det avgörande är att deras arbete är så begränsat på grund av en hel del lagar och förordningar som gör det så svårt för dem att uppnå resultat. Därför är det politiska agerandet särskilt viktigt. Det är mycket bra om Sverige utökar sitt stöd till rättshjälp i Indonesien. I stora delar av Indonesien kan man inte täcka behovet av rättshjälp – inte minst i fackliga tvister.

Anf. 57 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! De politiska signalerna från svenskt håll är mycket entydiga. Vi vill med det bistånd vi ger verkligen understödja arbetet för mänskliga fri- och rättigheter. Av de 6,7 miljoner svenska kronor som utgjorde biståndet budgetåret 1992/93 är nära nog hela summan inriktad just på verksamhet för att stödja respekten för fri- och rättigheter. Det existerar helt riktigt mycket begränsade kunskaper om dessa, och förståelsen för dem är liten.

Fru talman! Det är vår avsikt att, i den mån vi hittar öppna kanaler, utöka och stärka just den typen av bistånd.

Anf. 58 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag nämnde i tidigare inlägg USA:s agerande. Jag hade under mitt besök i Indonesien också tillfälle att hålla flerfaldiga överläggningar med företrädare för USA.

Jag undrar därför om regeringen stöder det amerikanska agerandet. USA avser att dra in handelsförmåner om det inte sker förbättringar när det gäller fackliga fri- och rättigheter och den arbetsrättsliga lagstiftningen.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 59 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Min uppfattning är att det är klokt att hålla öppet fönster mot den indonesiska regeringen. Jag tror att jag har meddelat min uppfattning tidigare i resonemang med Hans Göran Franck. Vi skall komma ihåg – vi som för resonemanget känner till det väl – att det rör sig om en stormakt. Det är inte så enkelt för ett litet land som Sverige att tala med väldig makt och myndighet visavi Indonesien. Jag tror däremot att vi kan påverka i den verksamhet vi nu är involverade i. Jag tycker att det är det vi skall fortsätta med.

Anf. 60 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag har själv tillsammans med svenska riksdagsledamöter från andra partier än mitt eget varit inblandad i diskussioner och dialog inte bara med den indonesiska regeringen utan också med en rad andra myndigheter. Självfallet skall dialogen fortsätta, men det viktiga i sammanhanget är att man inte når resultat utan att den indonesiska regeringen sätts under starkare press. Det är det som den amerikanska regeringen har insett. Det är därför de pressar på.

Det vore märkligt om den svenska regeringen inte politiskt vill stödja det amerikanska agerandet. Jag tycker att det finns all anledning till det. Jag vill för egen del säga att det är värt allt tänkbart stöd.

Anf. 61 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Det är alldeles klart att intentionerna bakom det amerikanska agerandet överensstämmer med våra intentioner, nämligen att vi vill ha en annan situation och en annan respekt för mänskliga fri- och rättigheter.

Jag tror att Hans Göran Franck och jag är överens om att det också gäller att se till att man håller sig med en någorlunda konsistent Asienpolitik. Mänskliga fri- och rättigheter kränks ju icke enbart i Indonesien utan dess värre också runt om i Asien.

Policyn från vårt håll – det är förstås i synnerhet min personliga uppfattning jag gör mig till tals för – är att det är klokare för ett land som Sverige att hålla fönstret öppet och försöka påverka än att attackera på ett sätt så att man måste vända landet eller länderna ryggen.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1993/94:405 om nordiska närradiostationer

Anf. 62 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Stina Eliasson har frågat om jag är beredd att ta initiativ till en lagändring som underlättar samkörning mellan närradiostationer i de nordiska ländernas gränsområden.

Bakgrunden till frågan är de planer som finns på samarbete mellan närradion i Gäddede och närradion i Lierne på den norska sidan av gränsen. Jag har tagit del av en skriftväxling i ämnet mellan Norsk Närradioförbund och svenska Närradionämnden. Enligt närradioförbundet är avsikten att sändningarna från en sändare på den norska sidan skall vidareföras från en slavsändare i Sverige. I sitt svar till förbundet skriver ställföreträdande direktören för Närradionämnden att närradioformen är utesluten om ett radiosamarbete över gränsen skall ske i form av programsamverkan. Orsaken är närradiolagens bestämmelse om att en sammanslutnings programutbud inte annat än i begränsad omfattning får innehålla material som inte har framställts enbart för den egna verksamheten. Denna bestämmelse brukar kallas "riksförbudet" och spelar en viktig roll för att motverka en kommersialisering av närradion. Om programmen från en norsk radiostation skall återutsändas från en sändare i Sverige är bedömningen att det krävs lagstiftning eller beslut av regeringen.

Radiolagsutredningen, som har till uppgift att genomföra en teknisk översyn av rundradiolagstiftningen, väntas lämna sitt slutbetänkande i vår. När betänkandet föreligger räknar jag med att vi kommer att kunna bedöma behovet av ytterligare ändringar i radiolagstiftningen. Jag utesluter inte att det problem som Stina Eliasson har tagit upp kan behandlas i det sammanhanget.

Anf. 63 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret, som är mycket positivt. Den skriftväxling som nämns har också jag tagit del av, och jag har talat med människor i Gäddede som är särskilt involverade. Det finns en grupp människor som knogar på med närradio på ett mycket beundransvärt sätt. De ser närradion som ett led i den byutveckling som folk i Gäddede i Jämtlands län arbetar med.

Som jag har nämnt i min fråga är det bara 4 kilometer till norska gränsen. Människorna på båda sidor gränsen har mycket gemensamt. Jag kan t.ex. nämna läkare, veterinär och räddningstjänst. Man arbetspendlar över gränsen i båda riktningarna. Språket förenar, och det finns nu en stark önskan att få utveckla samarbetet i närradion för att helt enkelt åstadkomma en byggeradio som sträcker sig över landsgränserna. Enligt min mening är det självklart att man snarast bör försöka undanröja hindren.

Det handlar alltså om aktiva människor i två glesbygdskommuner. De anser, inte minst i sann nordisk anda, att det vore lämpligt att undersöka möjligheterna att ändra reglerna så att ett samarbete över gränserna kan fungera.

Det känns litet bakvänt att paragrafer skall hindra en praktisk och förnuftig samkörning mellan närradiostationerna i Gäddede i Jämtland på den svenska sidan och i Lierne, som ligger 4 kilometer därifrån, på den norska sidan.

Jag tycker att de avslutande meningarna i svaret är mycket positiva – kulturministern sade att hon inte utesluter att de problem som jag tagit upp kan

behandlas i sammanhanget. Jag hoppas att det ligger mycket i "inte utesluter", så att jag kan komma hem med ett positivt besked.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

14 § Svar på fråga 1993/94:411 om flyktingpolitiken

Anf. 64 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Hans Göran Franck har frågat mig vilka konkreta åtgärder regeringen avser att vidta för att säkra en generös och human flyktingpolitik och rättstillämpning. Hans Göran Franck nämner ett antal områden där han menar att politiken kan kritiseras. Bl.a. anføres att viseringsinstrumentet används för att begränsa asylrätten, att praxis skärpts i asylärenden, att barn behandlas inhumant och att Sverige internationellt inte tillräckligt aktivt agerar mot en restriktivare flyktingpolitik.

Jag håller inte med Hans Göran Franck om att Sverige för närvarande bedriver en inhuman flyktingpolitik. Tvärtom förhåller det sig så att Sverige gör betydande insatser för människor som är i behov av skydd. Däremot känner jag, liksom många andra, en oro inför uppgifterna om en hårdnande rättstillämpning från myndigheternas sida vid bedömningen av asylansökningar.

När det gäller påståendet att viseringsinstrumentet används så att asylrätten begränsas förmodar jag att Hans Göran Franck tänker på viseringsbeslutet från förra sommaren för bosnier. Jag anser det principiellt vara fel att använda viseringsinstrumentet för att försvåra för människor att ansöka om asyl, men likväl anser jag att nämnda viseringsbeslut var oundvikligt. Vi befann oss i ett exceptionellt läge. Situationen för de ca 40 000 asylsökande bosnierna på flyktingförläggningarna började förra våren att bli alltmer ohållbar. Det var av humanitära skäl nödvändigt att ge dessa människor besked i tillståndsfrågan. För oss var den självklara slutsatsen att ge dem permanenta uppehållstillstånd.

Om vi som enda land hade beslutat om detta och samtidigt fortsatt hålla gränsen helt öppen hade vi med stor säkerhet på kort tid fått ta emot ytterligare kanske några hundra tusen flyktingar från Exjugoslavien. En sådan påfrestning skulle Sverige inte på ett acceptabelt sätt ha klarat av.

Man skall dessutom ha i åtanke att viseringsbeslutet inte innebar något tvärstopp för invandring från Bosnien. Sedan beslutet fattades i juni 1993 har ca 5 500 exjugoslaver, varav hälften från Bosnien, kommit till Sverige som asylsökande. Takten har ökat under de senaste veckorna, och det har i genomsnitt kommit ett par hundra per vecka. Därtill kommer kvotflyktingar och anhöriga.

En annan fråga som Hans Göran Franck tar upp är att rättstillämpningen skulle ha blivit alltmer restriktiv. Jag tar dessa signaler på allvar. Därför har sedan tidigare utredare tillsatts för att undersöka hur det verkligen förhåller sig. Deras betänkande kommer att överlämnas nu i april. Och om det bekräftar att praxis har skärpts kommer jag att vidta åtgärder. I sammanhanget bör nämnas att det normalt inte är regeringen som fattar beslut i enskilda asyl-

ärenden, utan Invandrarverket och Utlänningsnämnden. Myndigheterna kan när de vill ha vägledning, överlämna ärenden till regeringen. Regeringen har dock, enligt utlänningslagen, själv inte möjlighet att ta initiativ till ett sådant överlämnande. Jag kommer att verka för att regeringen i framtiden ges ökade möjligheter att leda praxisbildningen i asylärenden.

Jag vill dock poängtera att regeringen, i de ärenden som har överlämnats, haft en generös inställning. Som exempel kan nämnas beslutet att bosnier samt somalier från södra Somalia får stanna permanent, att en mer generös praxis har införts för ryska judar och för framför allt barn med starkt vårdbehov.

När det gäller barn är det viktigt att man alltid prövar om de har egna individuella asylskäl och inte enbart utgår från föräldrarnas situation. Det är också väsentligt att alla de humanitära skäl som finns i ett ärende beaktas. T.ex. kan hänsyn tas till lång väntetid. Det kan finnas anledning att nu överväga att låta väntetiderna få större genomslag. Jag kommer att föreslå regeringen att föreskriva att barnfamiljer som har varit i Sverige under en lång tid och rotat sig här skall få uppehållstillstånd.

Avslutningsvis vill jag kommentera Hans Göran Francks påståenden att Sverige inte tillräckligt aktivt agerar mot en alltmer restriktiv flyktingpolitik i Europa. Av naturliga skäl är det svårare för Sverige att påverka i dessa frågor så länge vi står utanför den europeiska unionen. Sverige kommer förhoppningsvis att inom kort vara medlem, och då kommer vi att verka för att största möjliga öppenhet skall råda även vid EU:s yttre gränser. EU får inte bli en gemenskap som sluter sig mot omvärlden. Det är viktigt att värna asylrätten inom ramen för en gemensam europeisk flyktingpolitik på Genèvekonventionens grund, där konventionen tillämpas med en generös tolkning. Därutöver behövs gemensamma överenskommelser för att också ge skydd åt bl.a. krigsflyktingar. Som Hans Göran Franck väl vet har Sverige under de senaste åren arbetat intensivt i såväl Europarådet, ESK som UNHCR med frågor rörande vikten av att ta gemensamt ansvar för flyktingar mellan de europeiska länderna.

Anf. 65 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tackar för det utförliga svaret. Jag uppskattar att statsrådet i svaret har framfört en hel del självkritiska anmärkningar och även synpunkter på vilka förändringar som skall kunna komma till stånd.

Jag vill för egen del tala om vilka åtgärder som jag nu tycker är de viktigaste. Det gäller att upprätthålla en generös tillämpning av gällande asylregler. De får inte begränsas.

"The benefit of the doubt" måste upprätthållas. Det är angeläget att regeringen verkligen iakttar att det under senare tid har syndats alltför mycket mot denna regel. Jag anser att de erfarenheter som vi nu har klarlägger att det är nödvändigt att regeringen tar ett betydligt större ansvar för praxisbildningen och att den genomförs snarast. Det rör sig om att ha en strikt tillämpning av konventionsgrundande rättsregler om att inte utvisa någon som riskerar att bli utsatt för tortyr eller annan brutal behandling, oavsett om det rör sig om Peru, Kurdistan, Kosovo eller något annat land. På denna punkt har det, enligt många rapporter, syndats i betänklig grad.

När det gäller viseringsinstrumentet vill jag inte diskutera det förflutna. Men jag anser att en omprövning av användandet av viseringsinstrumentet, som otvivelaktigt får effekter på asylrätten, bör ske snarast möjligt.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 66 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Hans Göran Franck gick delvis igenom de besked som har lämnats i svaret. De innehåller en rad olika åtgärder för att uppnå det som vi är överens om, nämligen att asylrätten skall kunna värnas. En av delarna är frågan om hur praxis skall bildas. Nu finns den nya Utlänningsnämnden, varifrån vi inte riktigt har fått full erfarenhet av hur det har fungerat. Ett av syftena med Utlänningsnämnden var ju att få en enhetlig praxis. Det är mycket möjligt att sådan har uppnåtts, men enhetligheten som sådan kan i något eller några fall också ha inneburit att några har fått avslag som i liknande situationer tidigare hade fått bifall av regeringen. Det är självklart att det finns anledning att se efter hur praxisbildningen skall gå till, när Utlänningsnämnden nu har varit i kraft en tid. Jag redovisar också i svaret att vi redan har påbörjat ett sådant arbete.

Jag delar inte Hans Göran Francks uppfattning att man i många fall har återsänt personer som riskerar tortyr. Jag är helt övertygad om att myndigheterna är mycket vaksamma på det området.

Anf. 67 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! När det gäller praxisbildningen vore det av intresse att veta hur och när statsrådet tänker handlägga frågan.

Jag nämnde ett antal länder där det föreligger påtagliga risker för tortyr och annan brutal behandling. Jag skall inte gå in på några individuella fall, även om jag skulle kunna göra det med hänsyn till många brev och annan information som jag har. På den här punkten är det mycket angeläget att iaktta betydligt större restriktivitet och att i tvivelsmål hellre fria än fälla.

Vad sedan gäller hur man skall kunna agera på det internationella planet, syftar jag på att Sverige framför allt skall föregå med gott exempel. Det är den viktigaste insatsen vi kan göra. Jag tror också att det är särskilt viktigt att få europeiska organ att ta itu med de här frågorna, t.ex. Europarådet och ESK.

Anf. 68 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Jag tror också att det goda exemplet har stor betydelse. Om man uppträder bra själv, kan man naturligtvis också försöka att få andra med sig. Jag är helt övertygad om att de mycket kraftfulla aktiviteter som Sverige har ägnat sig åt – där jag själv har deltagit i stor utsträckning under de senaste åren – har uppmärksamats bland de personer som sysslar med de här frågorna.

Vi kan med ganska gott samvete hänvisa till alla de insatser som vi gör, dels för flyktingarna här i Sverige, t.ex. att bosnierna har fått stanna här permanent, dels genom att delta i internationella operationer, t.ex. i Jugoslavien.

En del länder säger att de är närvarande militärt och satsar mycket på humanitär hjälp, och de tror att de därmed är befriade från att ta det gemen-

samma ansvaret för flyktingarna. Då kan vi från Sveriges sida säga att vi är aktiva på alla områden, inklusive att ta ansvar för flyktingarna.

Anf. 69 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! De svenska insatserna skall alls inte underskattas, men nu gäller det hur man på ett bättre sätt skall kunna få till stånd större insatser i hela Europa och en bättre ansvarsfördelning.

I måndags lade jag fram en rapport i Europarådet, bl.a. med ett förslag om en europeisk flyktingkommission, i nära samverkan med UNHCR och med en hög kommissionär för just Europa. Jag tror att Europarådet är det bästa organet, med hänsyn till den tradition som finns där, de konventioner som finns där, men också att det är det mest omfattande organet med erfarenhet.

I det här läget gäller det naturligtvis också att beakta de problem som finns. Vi bör ordentligt utöka informationen, här och utomlands, om att Sverige inte tar emot ekonomiska invandrare annat än i undantagsfall. Jag tror att den informationen är för dålig och för svag.

Anf. 70 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Det är bra att vi på olika fronter, både som parlamentariker och som regeringsledamöter, drar åt samma håll i internationella sammanhang. Även regeringen har varit aktiv i Europarådet. Det ledde så småningom fram till ett moraliskt och politiskt åtagande från de västeuropeiska länderna att ha en beredskap att också ta emot flyktingar. Visserligen kan man säga att den resolution som antogs var något urvattnad, men den var en bra början.

Vi har också, som Hans Göran Franck väl vet, lagt fram ett mer framåtsyftande förslag inom ramen för ESK. Där har nu frågan om en gemensam överenskommelse i Europa för ansvarstagande för flyktingar vid massflyktsituationer kommit upp på dagordningen, och det har i sin tur lett till att EU har börjat behandla de frågorna.

Anf. 71 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Jag tar fasta på statsrådets ord. Jag vet att hon är engagerad och intresserad av att medverka till bra internationella och europeiska uppgörelser.

Jag vill i mitt avslutande inlägg säga att jag också tror att det är nödvändigt att förstärka vår egen apparat. Det har riktats mycket kritik mot Invandrarverket. Det är inte fråga om att göra någon stor och genomgripande utredning, men det behövs förstärkningar, också i ledningen. Jag tror att det både i ledningen och i arbetet ute på fältet är nödvändigt att dra in de humanitära organisationerna i långt större utsträckning.

Till slut vill jag fråga statsrådet Friggebo: Är inte uppgifterna nu så stora och så omfattande att vi bör agera för att få en minister som uteslutande ägnar sig åt invandrarfrågor och flyktingpolitik?

Anf. 72 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Flyktingmottagandet och våra myndigheter har utsatts för mycket stora påfrestningar under de senaste åren. Det finns inga statliga

myndigheter som har genomgått sådana förändringar under mycket kort tid. Jag tycker att man har klarat det bra. Dessutom pågår det ju en upprustning och en decentralisering inom Invandrarverket, som jag tror är bra. Det hindrar inte att saker och ting kan göras bättre.

Hans Göran Franck önskade att de humanitära organisationerna skulle få mer inflytande. Det är precis det som nu sker, genom det beslut som fattades här i riksdagen i förra veckan. Ideella organisationer skall kunna driva förläggningsverksamhet på entreprenad. Ett annat exempel är Invandrarverkets mycket fina avtal med 88 olika organisationer runt om i landet, som skall hjälpa till med kontaktverksamhet och som skall fungera som guider in i det svenska samhället för de flyktingar som nu flyttar ut i kommunerna, bl.a. bosnier. Det visar på en väldigt stor öppenhet från Invandrarverkets sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1993/94:388 om skatteavdrag för sponsring av kultur

Anf. 73 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birgitta Wistrand har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att sponsring av kultur skall bedömas på samma sätt som sponsring av idrott.

Birgitta Wistrand gör gällande att sponsring av kultur i avdragshänseende bedöms hårdare än sponsring av idrott. Enligt Birgitta Wistrand står detta inte i överensstämmelse med att regeringen i skilda sammanhang uppmunttrar kulturinstitutioner att – om möjligt – samverka med sponsorer för att finansiera sin verksamhet.

Det finns inga särskilda bestämmelser om avdragsrätt för sponsring i skattelagstiftningen. Däremot finns ett uttryckligt avdragsförbud för gåvor. Utgifter för sponsring kan dock, med hänsyn till goodwill- och reklamvärde, betraktas som avdragsgill driftkostnad enligt allmänna principer. En förutsättning för avdragsrätt torde vara att sponsorn, bidragsgivaren, får – och utnyttjar – en motprestation som står i rimlig proportion till insatsen. Värdet av eventuell uppmärksamhet i massmedierna torde beaktas vid den bedömningen. Huruvida sponsringen avser idrott eller kultur har alltså i och för sig ingen som helst betydelse. Det avgörande för avdragsrätten är värdet av motprestationen. Utan motprestation blir bidraget att anse som en gåva och alltså inte avdragsgillt. Det är inte aktuellt att införa avdragsrätt för gåvor.

Sponsorverksamhet har många gånger ett betydande goodwill- och reklamvärde. Detta är självfallet förklaringen till att – som Birgitta Wistrand också framhåller – en så stor del av kulturinstitutionernas disponibla medel kommer från andra källor än myndighetsanslag.

Avslutningsvis kan jag konstatera att det inte finns anledning för mig att vidta några åtgärder på området.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 74 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Först får jag väl tacka för svaret, även om det gjorde mig mycket besviken. Skatteministern sade att det saknar betydelse om det är fråga om idrott eller om kultur, men jag vet ju att det har stor betydelse. Jag undrar om skatteministern verkligen känner till hur läget är i dag för åtminstone några av de stora kulturinstitutionerna. De har fått stora sponsoranslag, och nu visar det sig att anslagen inte är avdragsgilla för sponsringsföretagen. Man kan ju se vad det kommer att betyda för framtiden.

Jag vet ju att det har varit få, om ens något avslag, när det gäller sponsring av idrott. För mig som tycker att kultur är åtminstone lika värdefull som idrott är detta väldigt oroande.

Det är några saker som jag skulle vilja fråga om. Den första frågan gäller det som nämns flera gånger i svaret, nämligen motprestation. Vem är det som faller avgörandet när det gäller motprestation? Hur stor skall denna vara för att inte bidraget skall anses som en gåva? Jag tror att skatteministern säkert känner till att företag inte ger några gåvor, utan de ger bara till sådant där de kan räkna med att få någonting tillbaka. Den gamla tidens mecenater finns inte. Därför är det väldigt synd att det inte finns någonting om sponsring i skattelagstiftningen. Det vore kanske värt att infoga en liten rad om vad motprestationen skall bestå av och vem som faller avgörandet. Är det bara en skönsässig bedömning? Hur kommer det sig att de stora sponsringsaktiviteterna plötsligt inte är avdragsgilla? Jag är alltså oroad för många institutioners framtid, eftersom vi från regeringshåll räknar med att de skall få anslag från andra källor än från staten.

Anf. 75 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birgitta Wistrand skall inte alls vara besviken över svaret. Svaret innebär ju att lika regler gäller och kommer att gälla för både kultur och idrott. Såvitt jag kan förstå finns det lika stora möjligheter för kulturområdets olika institutioner och verksamheter att utnyttja avdragsrätten på samma sätt som den som köper sig en prestation kan göra. Det gäller bara att se till att det av det tecknade avtalet framgår att det företag som betalar ersättning för en prestation också får den prestationen. Detta kräver kanske litet kreativitet och annat, vilket jag ser som en förutsättning. Det skulle nog se litet illa ut med t.ex. tröjreklam på Operan, men det finns säkert andra möjligheter att hantera sponsringens kommersiella värde och därmed kunna utnyttja den generella avdragsrätt som gäller. Detta är vad som framgår av mitt svar.

Jag delar uppfattningen att idrott och kultur hör samman. Jag anser att kultur är livsnödvändigt, och att idrotten är en del av kulturen i ett land som Sverige.

Jag ser alltså inte de problem som Birgitta Wistrand ser. Jag utgår ifrån att det finns möjligheter att hantera detta så, att det blir ett ömsesidigt samarbete där bägge parter drar fördel av detta samarbete. Därmed uppkommer den motprestation som krävs för att avdragsgillhet skall gälla.

Jag vill också påpeka att den effektiva beskattningen när det gäller bolagssektorn är ca 23 %. Det innebär att det bolag som har bestämt sig för att utbetala 10 miljoner i sponsringsanslag under ett år under förutsättning att

detta är avdragsgillt redan har utfäst sig att ge 7,7 miljoner, om sponsringen nu inte skulle vara avdragsgill. Det finns en tendens att tro att det som är avdragsgillt gäller hela beloppet. Så är det alltså inte.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 76 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Det är inte utan skäl som jag är oroad, utan det finns ju skäl till min oro. Skatteministern sade att det inte finns någon anledning att vidta några åtgärder. Det fungerar tydligen inte med de avtal som är slutna och de pengar som man trodde skulle bli skattebefriade. Då frågar jag återigen: Vem är det som avgör vad som är en rimlig motprestation? Det måste ju göras i ett senare skede. När avtalet slöts ansåg man att det var fråga om en rimlig motprestation. Efteråt kommer skattemyndigheterna in och säger att det inte var någon skälig motprestation. Det är så dags då. Jag återkommer till frågan: Vem avgör vad som är en skälig motprestation? Är det skattemyndigheten eller företagen och kulturinstitutionerna som avgör detta?

Anf. 77 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag har tagit emot en del uppvaktningar i detta ärende. Speciellt när det rörde sig om en institution gällde beloppet 10 miljoner. Redan vid uppvaktningen kunde vi konstatera att debatten handlade om de resterande 2,3 miljoner som utgör avdragsbeloppet, inte de 7,7 miljoner som ligger i botten och som företaget uppenbarligen är berett att betala ut utan att få någon avdragsrätt.

Det är självklart att det är skattemyndigheterna – liksom senare de olika skattedomstolarna – som har att pröva frågan om motprestationen är att anse som rimlig för det belopp som man lägger ut. Detta gäller såväl idrott som kultur. Skulle en idrottsförening få ersättning och sedan inte i något avseende använda företagsnamnet i reklam eller marknadsföring, är ersättningen inte heller avdragsgill. I varje omfattande eller mindre omfattande samarbete av det här slaget går det naturligtvis att hitta en teknik för att se till att bägge parter får ut någonting av samarbetet. Därmed uppkommer också en motprestation.

Anf. 78 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Då återkommer jag till min fråga. Det är alltså inte de två parterna som avgör vad som är en skälig motprestation, utan det är någon annan, som står utanför och som kommer in flera år senare. Det är detta som har blivit problemet.

Om man ser till projektet Den svenska historien, som har levt på sponsorpengar, och bedömer efteråt att motprestationen inte var tillräcklig, försvinner också dessa pengar. Men då är de 11 miljonerna redan slut. Vem skall då stå för de 2,3 miljonerna?

Anf. 79 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Birgitta Wistrand och jag är säkert överens om att vi inte kan överlåta bedömningen av en skattefråga till två parter som träffar ett avtal. Det skulle innebära att Birgitta Wistrand och jag skulle kunna göra en mängd trevliga transaktioner som vi upplevde som avdragsgilla. Till sist

skulle vi inte betala någon skatt alls. Det måste naturligtvis göras en bedömning av skattemyndigheterna, som görs när deklarationerna granskas. Det kan också bli fråga om en senare kontroll.

När det gäller Den svenska historien och de 11 miljonerna förutsätter jag att man har funderat kring vad skattelagstiftningen kräver för att avdragsrätt skall föreligga. Då vet de företag som är involverade och som har sin kompetens på skatteområdet att det krävs en motprestation av ungefär motsvarande omfattning. Man har då säkert sett till att få den motprestationen. Det får i alla fall jag förutsätta. Om man inte har gjort det, vilket jag inte har den ringaste aning om, får dessa företag naturligtvis inte göra de avdrag som är värda 2,5 miljoner. Det är ju det beloppet som det rör sig om, inte de 11 miljonerna.

Men återigen: Samma regler gäller, och de är principiellt riktiga. Det finns ingen anledning att ändra dessa.

Anf. 80 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Jag talade tidigare om att man kanske kunde tänka sig någon liten mening om sponsring i skattelagstiftningen för att uppmärksamma den här frågan. Det rör sig ju om en verksamhet som är ny och starkt växande. Vill vi att företag skall göra transaktioner av det här slaget, är det viktigt att man har klara spelregler. Min erfarenhet är att spelreglerna är mycket oklara beroende på var i landet företaget är beläget och vilket slags företag det rör sig om. Som det är nu uppmuntrar man inte till den här typen av verksamhet. Klara spelregler och långsiktighet är vad företagen behöver för att de skall ställa upp för våra kulturinstitutioner.

Anf. 81 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag är övertygad om att Birgitta Wistrand inte menar att vi skall införa en paragraf om att det som kallas för sponsring alltid skall vara avdragsgillt. Det måste också finnas med en prestation någonstans.

Då har vi redan kommit i det läget att någon skall avgöra prestationen. Det kan inte vara parterna själva utan skattemyndigheterna som gör det.

Klarare regler än de som i dag existerar kan man knappast åstadkomma. Det kan naturligtvis inträffa vid taxering av olika slag att man ursprungligen kommer fram till olika slutsatser i olika delar av landet. Det är därför som vi har en enhetlighet så att man via Riksskatteverket kan få en lika bedömning. Varje gång man anser att ens rätt är träd för när har man möjlighet att gå vidare till skattedomstolarna för att få frågan prövad. Det finns ett antal rättsfall som man kan utgå ifrån i det sammanhanget.

Jag menar att de regler som vi nu har är till fyllest – vi är ju överens om att en prestation skall göras – och innebär att sponsring kan utnyttjas i ett samarbetsavtal, med den avdragsrätt som följer av att man har gjort en tillräcklig prestation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 82 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Berit Andnor påstår i sin fråga till mig att uppmaningar har riktats till representanter för Östersund och Åre kommuner att dra tillbaka kommunernas ansökan om statlig garanti för olympiska vinterspel år 2002 och frågar om detta innebär att regeringen avser att avslå ansökan om statlig garanti.

Berit Andnors påstående är felaktigt. Varken regeringen eller tjänstemän i regeringskansliet har uppmanat Östersund och Åre kommuner att dra tillbaka sin ansökan om statlig garanti för de olympiska vinterspelen år 2002.

Ansökan från kommunerna om statlig garanti bereds för närvarande i regeringskansliet. Regeringens beslut kommer att meddelas vid ett senare tillfälle.

Anf. 83 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet Lundgren för svaret på min fråga. Jag tycker att det var föredömligt klarläggande när det gäller bakgrunden, som jag tagit upp i min fråga. Bakgrunden är den oro som företrädare för Östersunds och Åre kommuner och representanter för OS-kommittén har känt sedan de, enligt vad de själva uppfattade, uppmanades att ta tillbaka ansökan om statlig garanti för att arrangera de olympiska vinterspelen. Det är bra att kunna konstatera att det tydligen rör sig om ett missförstånd. Det kan dock te sig märkligt att flera personer samtidigt säger sig vara utsatta för exakt samma sorts – som det nu visar sig – missförstånd. Det kan vi i och för sig lämna därhän. Det viktiga är framtiden, vad som gäller framöver.

Den ansökan om statlig garanti för de olympiska vinterspelen som har lämnats in är ett resultat av ett mycket långsiktigt och seriöst arbete från Jämtlands län och de berörda kommunerna. Det finns ett stort engagemang för vinterspelen. Östersund har tidigare kandiderat till de olympiska spelen 1994 och 1998. Riksdagen har i de fallen beslutat om statlig garanti, så även tidigare när det gällde Falun och Åre.

Kampanjerna för vinterspelen har upplevts som mycket positiva i länet. Vi ser att de olympiska vinterspelen är ett medel för att tillgodose hela landets intresse för utveckling och internationell förankring. De olympiska spelen är kanske de mest lönsamma och en av de största regionalpolitiska satsningar som någonsin har diskuterats och kommer att diskuteras för Jämtlands del. Betydelsen av olympiska vinterspel i Åre får inte underskattas.

Min fråga till statsrådet är om statsrådet har för avsikt att lämna en proposition till riksdagen i denna fråga och om den i så fall är positiv.

Anf. 84 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Min inställning till ansökan om att få arrangera olympiska spel i Sverige – det må gälla vinter- eller sommarspel – är i grunden positiv. Det vi måste göra vid varje sådant här tillfälle är att ta hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna. Det är alldeles uppenbart att man i Norge ursprungligen inte räknade med ett underskott på drygt 4 miljarder kronor, som belastar

Svar på frågor

de norska skattebetalarna. Det är viktigt att man från början är medveten om de ekonomiska konsekvenserna och tar hänsyn till dem.

De tidigare ansökningar som kommit in från Östersund och Åre har inte varit tillräckligt bra i sina ekonomiska kalkyler. De underskott som budgeterats har i realiteten inte varit framräknade på ett sätt som jag tycker att man borde ha gjort. Nu har det lämnats in en ansökan som jag upplever som rak, ärlig och bra. Jag har uppdragit åt en tidigare tjänsteman på Finansdepartementet att, med utgångspunkt från de remissvar som vi har fått in, göra en beräkning av hur mycket vinterspelen skulle kosta. Jag har noterat i ansökan att det förutsätts från kommunerna att staten, skattebetalarna i hela Sverige, skall täcka underskottet. Ingenting täcks direkt av kommunerna där uppe. Det är en sak som naturligtvis måste diskuteras med kommunerna.

Man har kommit fram till en kostnad för spelen på knappt 3,5 miljarder. Det vi nu gör i departementet är att fortsätta beredningsarbetet med utgångspunkten att klara ut hur mycket av dessa 3,5 miljarder statsverket med automatik kommer att få tillbaka, dvs. vilka investeringar som skulle göras i Östersund och Åre som annars inte skulle komma till stånd. Till den del dessa investeringar ger upphov till mervärdesskatt som annars inte skulle ha betalats in och till den del det också ger inkomster och arbetsgivaravgifter som annars inte skulle ha betalats in bör man kunna räkna av detta. Det innebär att summan automatiskt blir lägre. Sedan får man göra en bedömning om det som återstår är tillräckligt för att man skall lämna garantin. Denna prövning håller vi på med för närvarande.

Anf. 85 BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag instämmer naturligtvis till fullo med statsrådet när han säger att det är viktigt att ha riktiga kalkyler och att vi verkligen vet vad ett olympiskt vinterspel egentligen skulle kosta. Jag förutsätter också att de kraven ställs från regeringens och riksdagens sida.

Den kalkyl som har lämnats från Östersund och Åre uppfyller, som statsrådet mycket riktigt säger, dessa krav. Jag har också tagit del av Krister Wadelius rapport i denna fråga. Jag kan konstatera att han gör en i mina ögon positiv bedömning av ansökan och menar att den är realistisk och uppfyller de krav som kan ställas på en redogörelse av kostnader och intäkter. I vissa delar finns det kanske olika uppfattningar. Vi kan vara överens om att det finns en del osäkerheter i kalkylerna.

Det som är viktigt och som jag tar fasta på i statsrådets svar är den positiva grundinställning som statsrådet nu visar. Jag hoppas verkligen att det kommer en positiv proposition från regeringen i denna fråga.

Anf. 86 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Min positiva grundsyn har jag haft under en lång tid både i oppositionsställning och nu i regeringsställning. Men som jag sade, är det fråga om en avvägning av hur mycket vi i dagens situation anser att vi från skattebetalarnas sida kan gå med på att riskera att förlora.

Om vinterspelen skulle föranleda kostnader på låt oss säga 10 miljarder kronor, tror jag att vi skulle vara överens om att vi inte kan acceptera det. Om vi skulle komma fram till att de inte kostar någonting alls, skulle vi med

glädje säga ja. Nu ligger beloppet någonstans däremellan, dvs. ett lägre belopp. Det gäller för mig, regeringen och sedan för riksdagen, om riksdagen får ta ställning, att avväga om det belopp det kan röra sig om är rimligt, dvs. att se vad man kan få in ytterligare efter de automatiska effekter som följer av investeringar och annat, vad man kan få in regionalpolitiskt, genom positiva effekter för näringsliv, turism och annat sådant. Det är den bedömningen som vi naturligtvis också måste göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

17 § Svar på fråga 1993/94:399 om byalagens ansvar för vandringsleder m.m.

Anf. 87 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Magnus Persson har frågat vilka åtgärder som behöver vidtas för att allemansrätten inte skall hotas. Det är enligt frågeställarens mening inte rimligt att bl.a. byalag åläggs ett ökat ansvar för människor som vandrar utefter leder som anlagts och underhålls av byalag och andra frivilliga. Frågan har föranletts av att byalag av markägare presenterats nyttjanderättsavtal med förslag till att byalagen skall ansvara för skada genom brand eller annan skada föranledd av ledens anläggande, skötsel eller dess nyttjande.

Principen att alla skall ha tillgång till naturen enligt allemansrätten är grundläggande. Regeringen har i proposition 1993/94:117 Inkopporering av Europakonventionen och andra fri- och rättighetsfrågor föreslagit ett grundlagsskydd av allemansrätten.

Statens naturvårdsverk har i meddelande 4/1978 Vandringsleder i låglandsterräng sammanställt råd och synpunkter för planering av vandringsleder. Där föreslås t.ex. kommunen som lämplig huvudman för drift och underhåll av en färdig led, eftersom kommunen ansvarar för övriga friluftsanläggningar.

I många län är länsstyrelsen huvudman. I vissa län finns kanske fritidsstiftelser med en verksamhet som kan göra dem lämpade att ta driftansvaret för en vandringsled. Vidare anføres att planeringen av vandringsleder i vissa fall har komplicerats av att markägare inte har sin skog brandförsäkrad och att de anser att riskerna för skogsbrand ökar med tillkomsten av en vandringsled. Grundprincipen bör enligt Naturvårdsverket vara att markägaren hålls skadeslös vid en eventuell brand på leden. Vill huvudmannen inte stå risken för brand i oförsäkrad skog finns möjligheten att teckna särskild skogsbrandförsäkring för en zon runt leden.

Jag vill gärna stryka under att det ideella arbete som utförs av byalag och andra med anläggande och underhåll av vandringsleder, grillplatser m.m. har stort värde.

Samtidigt är det onekligen så, att en vandringsled gör ett område mer tillgängligt för allmänheten än det har varit tidigare. Markägaren förfogar över marken genom sin äganderätt. Det kan också vara rimligt att den markägare som upplåter sin mark till en vandringsled inte själv behöver stå risken för att brand uppstår vid en anlagd eldstad.

Det kan därför vara lämpligt att – även om en ideell förening ansvarar för den praktiska skötseln av en vandringsled – ha en annan huvudman som ansvarar för eventuella kostnader.

Anf. 88 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min framställda fråga. Anledningen till att jag ställde frågan var den oro som utbröt bland de närmast berörda, de som slitit och kämpat för att iordningställa dessa stigar och leder i våra finnbygder.

Först trodde jag inte att det var sant att villkoren plötsligt skulle förändras. Men så småningom förstod jag att koncernen menade allvar.

Jag har förståelse för att de närmast sörjande fick skrämselflicka i samband med att bolaget krävde garantier för att skogsmarken, med en bredd av 500 m på var sida, skulle vara försäkrad av ingen mindre än dem som frivilligt röjt och svettats för att få till stånd de stigar och leder som vittnar om våra förfäders gärningar på nära håll.

Nu hänvisar statsrådet till Naturvårdsverket och säger att grundprincipen bör vara att markägaren hålls skadeslös vid en eventuell brand på leden. Marken och skogen i dessa skogsbygder har en gång köpts för en spottstyver av skogsfinnar, torpare och småbönder. Dessutom är de som färdas på dessa stigar inga pyromaner. Egentligen borde man kunna säga att skogsägaren får lov att vidkännas ett visst ansvar.

Fru talman! Där det inte finns stiftelser som vare sig kan eller vill åta sig ett driftansvar kvarstår alltså frågetecken efter dagens debatt. Det vore därför bra att få veta om statsrådet delar Naturvårdsverkets något i mitt tycke enögd syn på frågan.

Om det inte finns någon huvudman som åtar sig de kostnader som en eventuell brandförsäkring innebär, vad händer då, fru talman? Bolaget har ju en gång sagt okej. Mig veterligen har ej heller någon skogsbrand uppstått i närheten av dessa vandringsleder. Det finns fortfarande en del frågetecken, och jag ser gärna att jag får en konkretisering.

Anf. 89 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har full förståelse för både Magnus Perssons och de ideellt arbetande människornas oro. För oss som lever i skogsbygder – och kanske även annorstädes – är det av stor betydelse att kunna vandra genom skogsområden. Det är också av stor betydelse att det finns anordningar längs sådana leder. Det leder också ofta till större säkerhet med tanke på bl.a. brand.

Men i vårt land gäller en äganderätt. Vi har också regler som säger, att om någon åstadkommer skada skall ägaren på något sätt erhålla ersättning för det. Vi vet också att det kan vara mycket svårt att finna ut vem som rått för att det börjat brinna i skogen – det kan ju vara långt till möjligheter att utöva kontroll. Precis som man avtalar med markägare i avseenden som rör exempelvis orienteringstävlingar är det då bäst, tycker jag, att åstadkomma någon form av överenskommelse mellan markägaren och dem som tar ansvar för leden.

Självfallet finns det vissa skogsägare som inte har brandförsäkrat, likväl som det finns de som har det. Kostnaden för dessa brandförsäkringar kan,

enligt Naturvårdsverket, uppgå till ungefär 250–500 kr per mil vandringsled för en zon på 500 meter. Det rör sig alltså kanske inte alltid om så väldigt stora kostnader. Då kan man fråga sig om inte kommunen, som har intresse av att kommuninvånarna har möjlighet att ta sig fram i terrängen, tar på sig huvudmannaskapet, även om det finns ideellt arbetande människor som sköter vandringslederna.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 90 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag har all respekt för äganderätten osv. Men i min hand har jag ett avtal om intrångsersättning och annan ersättning. Enligt det avtalet är det byalaget som ansvarar för uppkommen markskada. Man framhåller särskilt: "Leden skall ej verka hindrande på skogsbruket."

Vi talar nu om Stora Kopparberg, en koncern med ett bokslut som ger både koncernen och dess aktieägare åtskilligt med pengar. Med tanke på de stackars fattiga kommuner det rör sig om, tycker jag att bolaget, i det här fallet, bör respektera allemansrätten genom att självt ta kostnaden. Men det är knappast fråga om ett ständigt återupprepat problem.

Vidare står det i avtalet: "Uppstår tvist om skadeersättning skall skadan värderas av opartisk värderingsman på bylagets bekostnad." Vet sjufaldigt hut! Det uttrycket skulle man kunna citera en sådan här gång, fru talman. Jag tycker faktiskt att bolaget, Stora Kopparberg, skall känna ett ökat ansvar för att folk vandrar i bygderna. Man skall inte bara skylla ifrån sig.

Anf. 91 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har inte sett det avtal som Magnus Persson åberopar. Jag har inte heller för avsikt att här kommentera enskilda avtal. Men naturligtvis är det alltid bäst om man på något sätt kan komma överens. Jag vet inte vilken inställningen är från Stora Kopparbergs sida vid en diskussion där även kommunen skulle vara inblandad.

Samtidigt håller jag med Magnus Persson. Om skogsbolaget säger att det vill ha ersättning för skada som uppkommer genom brand måste man ju veta vem som åstadkommit branden. Man måste också veta att branden började där vandringsleden går fram. Sådana frågor kan vara nog så svåra att avgöra om skogen brinner på stora områden och om man inte hunnit konstatera att några människor befunnit sig där.

Frågan går inte att lösa med mindre än att inblandade parter i samhället sätter sig ned och diskuterar för att komma överens. Allemansrätten är så formulerad att vi skall kunna respektera varandra och lita på varandra. Det är vad den handlar om.

Anf. 92 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Vi skall alla slå vakt om allemansrätten. Vi skall slå vakt om den om vi är t.ex. riksdagsledamöter, om vi är statsråd och om vi är företrädare för bolag. Men samtidigt som man vill att Europakonventionen skall grundlagsskydda allemansrätten är det viktigt att det från statsrådets och från lagstiftarnas sida klart sägs ifrån att bolagen skall känna sitt ansvar. De skall inte ensidigt lasta över ansvaret på de stackars människor som jobbat och svettats dag och natt för att iordningställa vandringsleder. De har gjort

det i tron att den ursprungliga överenskommelsen gäller. Det är inte riktigt snyggt handlat, fru talman, att bolaget sedan kommer och talar om försäkringar osv.

Det finns all anledning att statsrådet håller tummen på bolagen och att det förs dialoger. Naturligtvis tycker jag att man skall diskutera, men det skall det också göras från statsrådets sida. Det vore bra om man från lagstiftarnas sida starkt markerar att allemansrätten har kommit för att stanna.

Anf. 93 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag har många gånger markerat allemansrättens betydelse. Jag markerar också äganderättens betydelse i en demokrati som Sverige.

Alldeles nyligen har jag suttit med många företrädare för samhället och diskuterat allemansrätten, även kopplad till turismen och till friluftslivet. Vid det tillfället fanns inga från skogsägarna med. Men om detta problem upplevs som stort får vi sätta oss ned tillsammans med de berörda för att fundera på hur konflikten kan lösas, detta för att man inte skall bli förhindrad att ta sig fritt fram i skogen i de områden där man varit van vid att kunna göra det, där man t.ex. kunnat inrätta leder med rastplatser. Det tycker jag är lika viktigt som Magnus Persson tycker.

Anf. 94 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Jag är mera nöjd med svaret nu, med tanke på vad statsrådet sade i sitt sista inlägg. Det går att få en dialog och diskussion. Vi kan då vara överens om att säga till alla berörda parter att de skall känna sitt ansvar. Jag tror att vi är en bit på väg. Det är viktigt med denna debatt och att alla känner sitt ansvar för allemansrättens status i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1993/94:408 om miljöprovning av timmertransporter på landsväg

Anf. 95 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Birgitta Hambræus har frågat mig om regeringen överväger att pröva Trätåg AB:s planer att föra över timmertransporter från tåg till lastbil enligt 4 kap. 2 § naturresurslagen.

Tillståndsprövning enligt 4 kap. naturresurslagen skall göras av nya anläggningar som räknas upp i 1 §, t.ex. järn- och stålverk, massafabriker, råoljeraffinaderier och cementfabriker. Det kan också göras efter beslut av regeringen enligt 2 § av andra anläggningar eller åtgärder som kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande beskaffenhet. På detta sätt provas etablering av industrianläggningar m.m. med hänsyn till hushållningen med landets mark- och vattentillgångar. Prövningen avser således anordning av anläggningar och verksamheter, och bestämmelsen möjliggör därför inte en prövning av den överföring av timmertransporter från tåg till lastbil som Birgitta Hambræus avser.

Anf. 96 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Statsrådet säger att det inte bara är anläggningar utan också åtgärder som kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande beskaffenhet som kan prövas enligt 4 kap. 2 §. Riksdagens utredningstjänst har studerat denna fråga. De har sagt att detta medför att beslutet inte kan prövas, men själva verksamheten som har blivit en följd av beslutet kan prövas. Det är väl litet juridiskt kryptiskt. Jag skulle vilja vädja till statsrådet att ännu en gång se efter om det inte finns någon möjlighet.

Riksdagen fattade förra veckan återigen ett beslut om det trafikpolitiska systemet. Det skall inrättas till minsta möjliga samhällsekonomiska kostnad och vara kretsloppsanpassat. Miljöhoten skall angripas på bred front.

Det är invecklat att följa upp beslutet. Många departement och utskott är inblandade. Riksdagens revisorer har på uppmaning av trafikutskottet börjat titta på frågan. Det gäller även driften av anläggningarna.

Riksdagens beslut följs inte av samhället. Utvecklingen går precis åt motsatt håll. Allt fler transporter går över från den miljövänliga järnvägen till vägar. Därför vill jag gärna höra om inte statsrådet tror att det finns en möjlighet att tillämpa den lag som finns för att miljöpröva den verksamhet som blir konsekvensen av beslutet. Miljödepartementet har ju det övergripande ansvaret.

Anf. 97 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Utan att uttala mig i det enskilda ärendet anser jag att det från miljö- och samhällsekonomisk synpunkt är olyckligt om företagsbeslut medför ökad miljöpåverkan. Så långt är vi helt överens.

Regeringen arbetar på en överföring av godstransporter från väg till järnväg. Det framgår av infrastrukturpropositionen. Med hjälp av denna stora satsning på järnvägsinvesteringar och andra förbättringar på området ökas kapaciteten och effektiviteten på järnvägar. Det borde egentligen möjliggöra det omvända beslutsfattandet.

4 kap. i lagen gäller anläggningar som skall ta mark i anspråk för verksamheten. 4 kap. naturresurslagen är inte tillämplig för redan befintliga anläggningar och verksamheter. Då är miljöskyddslagen tillämplig och även Koncessionsnämndens verksamhet.

Det måste också vara ett ansvar för näringslivet att bidra till att uppfylla miljömålen. Jag tänker på Riokonferensen. Representer för internationella handelskammaren träffades och kom överens om ganska hårda krav på skogsindustrin. Vi strävar efter ett samhälle som i ökad grad självt ansvarar för och använder miljökonsekvensbeskrivningar. Det har tagit sig uttryck i en strävan efter strategiska beslut med policykaraktär och en bedömning av konsekvenserna för miljön.

Nu finns det företag som antar egna Agenda 21-mål. Det är miljöprogram för nästa århundrade. Det är då ganska märkligt att de fattar sådana beslut utan att ha gjort miljökonsekvensbeskrivningar. Så långt kan jag sträcka mig i att uttala mig om det beslut vi nu diskuterar.

Prot. 1993/94:77

22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 98 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Det är mycket värdefullt att få höra vad statsrådet tänker.

Enligt vad jag förstår har de berörda storföretagen farit illa av de dåliga rykten de har fått på grund av deras miljöagerande. Frivilliga organisationer på kontinenten har fört fram förslag om att bojkotta företagsprodukter osv. Företagen har ett intresse i dessa frågor.

Miljödepartementet har ju det huvudsakliga ansvaret. Jag undrar om det inte skulle vara ett direkt stöd för företagen om regeringen hittar ett sätt att kunna pröva vad företagen gör. Då skulle företagen kunna säga till aktieägarna – eller vem det nu är de redovisar inför – att här har de ett krav på sig. Om det inte finns lagar, måste de utformas. Samtal kan utgöra ett nog så bra påtryckningsmedel.

Anf. 99 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag kan se att vi måste ha mera kontakt med näringslivet i fråga om det miljöarbete som skall bedrivas efter Riokonferensen.

Vi har haft kontakter med alla kommuner. Det finns väl inte en kommun som inte arbetar på sin lokala Agenda 21. De är stolta över arbetet. Det finns snart inte en skola som inte har sin Agenda 21. Det finns inte ett daghem som inte har sin Agenda 21. I går besökte jag en idrottsförening som har en Agenda 21. Det finns också mängder av företag som har både miljöbokslut och egna Agenda 21.

Jag tycker att det är viktigt att regeringen signalerar att vi anser att det är fråga om en kulturrevolution kopplad till miljötänkandet, barnen, barnbarnen och framtiden.

Nu var det länge sedan vi hade kontakter i dessa frågor med ett samlat näringsliv. Men vi har kontakter med t.ex. Industriförbundet. Alla jobbar med dessa frågor. Jag vill gärna förmedla dessa signaler. Även näringslivet har behov av att visa att de lever upp till viktiga miljömål.

Anf. 100 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag vill verkligen instämma i det statsrådet säger.

Protesterna i Dalarna är oerhört omfattande. Låt mig nämna Malung, Vansbro, Mora, Orsa, Rättvik, Leksand och Älvdalens kommuner. De har enhälligt protesterat mot att de miljövänliga timmerterminalerna läggs ned och att lastbilar i ökad utsträckning körs parallellt med järnvägsspåren. Det är upprörande.

Länsstyrelsen har låtit utreda de samhällsekonomiska kostnaderna. De blir ungefär 5 miljoner kronor om året. Det är de första preliminära uträkningarna.

Lärarna har intresserat skolbarnen att använda dessa siffror som räkneexempel på hur mycket mer miljön kommer att förstöras med så och så många lastbilar, utsläpp av kvävedioxider och gaser. Det är fråga om en folkresning i Dalarna. Jag tycker att det borde motivera regeringen att ta ett samtal med de berörda bolagen och få dem att finna en väg att leva upp till de miljömål som jag är säker på att bolagen vill ha.

Anf. 101 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag konstaterar att det är olyckligt att det inte hände något under 80-talet i fråga om att utveckla järnvägstransporter. Framför allt hände inte särskilt mycket på godssidan. Jag vet att skogsindustrin i Norrland har börjat använda sig av sjövägen för att klara tunga transporter. Det kan ju vara bra. Men själva timmertransporterna måste gå en bit på vägar innan de kan komma på en båt.

Jag tycker att vi i Sverige måste arbeta mycket mera med miljökonsekvensbeskrivningar som tar i beaktande konsekvenser även i form av samhällskostnader, som har betydelse för skatteuttag och för samhällsekonomin i stort. Denna frågestund har varit till god nytta med tanke på att vi ständigt behöver vidga det samhällsekonomiska perspektivet.

Anf. 102 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! De berörda skogsbolagen har nu mycket ambitiösa planer för hur de skall bruka sin skog. Det vore då ganska naturligt att de tog in också andra delar av sin verksamhet i miljötänkandet, men det har inte skett. Jag tror att ett initiativ från regeringen skulle vara mycket nyttigt i det sammanhanget.

Det har visat sig att det är godstransporterna som är den lönsamma delen i järnvägstrafiken. Man undrar ibland över SJ:s och Banverkets taxepolitik. Är de kanske rent av bundna av bestämmelser som vi borde ändra på, så att de kan bli litet mera affärsmässiga och se till att behålla samhällsekonomiskt lönsam trafik på järnvägen?

Anf. 103 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Vi talar om ett producentansvar, om att miljökostnaderna skall komma till uttryck även i prissättningar osv., och det är mycket viktigt för samhället att åstadkomma bra system som styr i rätt riktning, också via ekonomiska styrmedel. Priserna är ju i hög grad avgörande för ett företags prioriteringar. Den här diskussionen kommer nog att fortsätta också efter denna frågestund.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1993/94:402 om lokala kooperativa utvecklingscentra

Anf. 104 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lisbeth Staaf-Igelström har frågat mig om jag har för avsikt att öka stödet till lokala kooperativa utvecklingscentra för att den vägen ge chans till fler människor att starta kooperativ eller företag.

Regeringen stöder sådan verksamhet i dag på i huvudsak två sätt. Dels disponerar Civildepartementet 4,5 miljoner kronor för detta ändamål, dels har regionalpolitiska medel på 1,25 miljoner avsatts för särskilda kooperativa projekt inom det regionalpolitiska stödområdet.

Jag delar Lisbeth Staaf-Igelströms positiva syn på kooperativt utvecklings-

arbete. Jag vill också understryka behovet av rådgivning till det kooperativa företaget. Regeringen kommer därför att fördubbla medlen för sådana insatser i det regionalpolitiska stödområdet till 2,5 miljoner. Jag vill också nämna att länsstyrelserna har möjlighet att med hjälp av det s.k. länsanslaget medverka till kooperativ utveckling på landsbygden.

Anf. 105 LISBETH STAAF-IGELSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för det positiva svaret.

Det finns flera anledningar till att jag ställt denna fråga. Den främsta anledningen är att vi har en alldeles för hög arbetslöshet i Värmland och i Sverige över huvud taget. Jag tycker därför att det är viktigt att vi tar till vara alla tillfällen att skapa nya arbetstillfällen, nya företag och nya kooperativ.

Lokala kooperativa utvecklingscentra har bidragit till att skapa nya sysselsättningstillfällen. De har varit med om att skapa ungefär 1 300 arbetstillfällen och ca 300 nya kooperativa företag. Detta visades i en utvärdering som gjordes år 1992.

Det var också mycket billigt att skapa dessa arbetstillfällen. Enligt vad som kom fram i rapporten från Riksrevisionsverket kostade det ungefär 11 000 kr per arbetstillfälle.

Vi har i Värmland många goda kooperativ. Vi har kooperativ på många områden, bl.a. ett trettiotal dagis. Vi har också kooperativ för arbetshandikappade, något som jag tycker är mycket positivt med tanke på att det gäller en grupp som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. Vi har också kooperativ som vänder sig både till kvinnor och till ungdomar. Även detta tycker jag är positivt.

Som jag sade är jag positiv till svaret, men jag har ytterligare några frågor. En fråga är: Är arbetsmarknadsministern beredd att utöka detta stöd även utanför det regionalpolitiska stödområdet?

Civildepartementets disponibla medel, 4,5 miljoner kronor, har ju legat kvar på samma summa i ett flertal år. Är arbetsmarknadsministern beredd att hjälpa till att höja den summan också?

Anf. 106 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det är mycket svårt att gå in på andra ministrars ansvarsområden. Det har dock meddelats mig att det beloppet för närvarande diskuteras i näringsutskottet.

Den typ av medel som jag som arbetsmarknadsminister använder, nämligen regionalpolitiska medel, går till stödområdet. I den kommande propositionen, som jag berättar litet om här, uppmanar jag länsstyrelserna att gå in med sina länsanslag och stödja den här typen av företagsamhet. Jag uppskattar verkligen detta, eftersom dessa kooperativ går in och ger en viktig närservice i de allra glesaste delarna av kommunen, där kommunen inte ofta går in själv. Det är naturligtvis mycket positivt för den glesa ensidiga arbetsmarknaden och för de människor som behöver denna typ av service. Den kommer väsentligt närmare. Därför finns det stor anledning att se positivt på den här verksamheten både för mig och för de olika länsstyrelserna.

Fru talman! Jag hoppas verkligen att det kan bli en ytterligare utveckling när det gäller dessa kooperativa utvecklingscentra. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern, med sin positiva syn på dessa kooperativ, hjälper till så att det blir ytterligare medel till en utveckling av dem. Det är i glesbygden och på landsbygden som de verkligen behövs, precis som arbetsmarknadsministern säger. Jag anser också att vi skall utveckla dem ytterligare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.37 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00

20 § Svar på frågorna 1993/94:401 och 406 om förslaget om en ny myndighet för ungdomsfrågor, m.m.

Anf. 108 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Först vill jag säga att jag är glad över den uppmärksamhet som regeringens ungdomsproposition har fått. En av anledningarna till att den skrevs var just att jag ville föra upp ungdomsfrågorna högt upp på den politiska dagordningen. Det stora intresset för propositionen tyder på att det har lyckats så här långt.

Ulrica Messing har frågat mig om jag som ungdomsminister avser att hjälpa en ny framtidstro på vägen och stödja de unga. Hon har också frågat mig hur landets unga kommer att märka att något nytt har hänt med ungdomsfrågorna genom förslaget om att en ny myndighet, Ungdomsstyrelsen, skall bildas.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Det är mycket angelägna frågor som Ulrica Messing tar upp. Att ge ungdomarna en framtidstro som bygger på tilltro till den egna förmågan att påverka både sin egen och samhällets utveckling är en viktig uppgift för hela den vuxna generationen. Regeringens samlade politik går ut på att stödja ungdomars möjligheter till en positiv utveckling inom olika områden.

För en vecka sedan har regeringen för första gången överlämnat en proposition om ungdomspolitik till riksdagen. I den lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för ungdomspolitik. Bl.a. framhålls ungdomars rätt till goda uppväxtvillkor och vikten av att de ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna. Betydelsen av en helhetssyn på ungdomars situation och vikten av att främja ungdomars personliga ansvarstagande, delaktighet och infly-

tande understryks. De stödjande insatser som bygger på ungdomars, föräldrars och andra närståendes engagemang lyfts också fram. Den statliga Ungdomsstyrelsen, som kommer att ersätta Statens ungdomsråd, föreslås få ett tydligare sektorsövergripande ansvar när det gäller att främja ungdomars villkor i samhället. På detta sätt framhålls vikten av att myndigheten utifrån en helhetssyn följer utvecklingen av ungdomars villkor och anlägger ett ungdomsperspektiv på frågor inom olika samhällsområden.

I propositionen redovisar regeringen också olika aktuella insatser på ungdomsområdet. Det rör sig om satsningar för att lindra konsekvenserna av arbetslöshet genom ungdomspraktik och olika sysselsättningsprojekt för arbetslösa ungdomar. Det handlar också om nya utbildningsplatser inom olika delar av utbildningsväsendet och utvecklingsprojekt som går ut på ökad samverkan mellan offentliga och ideella insatser, bl.a. när det gäller verksamheter för utsatta ungdomar.

Det pågår också ett utredningsarbete om ungdomars levnadsvillkor och framtidsutsikter, den s.k. Generationsutredningen. Det går bl.a. ut på att undersöka hur ungdomars etablering på arbets- och bostadsmarknaderna skall kunna underlättas.

Regeringen följer också utvecklingen när det gäller barns och ungdomars villkor med anledning av de förändringar som genomförs i kommunerna. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att i samverkan med Barnombudsmannen, Statens ungdomsråd och Statens kulturråd kartlägga hur situationen ser ut. Uppdraget kommer att redovisas till regeringen den 29 mars.

Sammanfattningsvis gör således regeringen en mängd insatser för att stödja de unga. Bara det faktum att ungdomars uppväxtvillkor står på den politiska dagordningen är en tydlig signal om att den äldre generationen bryr sig om och uppmärksammar ungdomars situation, behov och resurser. Men det räcker naturligtvis inte med offentliga insatser. Alla vi vuxna har ett ansvar för att ta vara på den resurs som ungdomar utgör. Samtidigt vill jag betona vikten av att också ungdomarna själva tar ett personligt ansvar och uppmuntras vara med att påverka utformningen av sin egen framtid och av samhället. En positiv framtidstro skapas i samverkan mellan äldre och yngre människor.

Anf. 109 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Men jag tycker att de ansvariga för denna frågestund har slagit ihop de här två frågorna på ett märkligt sätt. Frågor som skall besvaras i ett sammanhang brukar ha en naturlig koppling till varandra. De brukar höra ihop. Mina två frågor till statsrådet hör ihop i den meningen att de berör oss unga, men i övrigt är de helt olika. Dessutom har den tredje frågan som jag ställde inte kommit med därför att frågan var felformulerad.

Herr talman! Jag är här i egenskap av politiker. Jag är inte proffs på att formulera frågor. Som politiker måste jag få möjlighet att ställa de frågor som jag anser är viktiga att ställa till vilket statsråd jag vill. Det borde ligga i allas intresse att ha en bred politisk debatt i den här kammaren. Jag tycker att ungdomsfrågorna alltför länge har hamnat vid sidan av debatten. När då regeringen äntligen lägger fram en ungdomsproposition – vilket är mycket

positivt – där man lyfter upp ungdomspolitiken på dagordningen tycker jag att det skall finnas utrymme för att debattera det också.

Dagens unga behandlas ofta så som mina frågor i denna frågestund – i en enda stor grupp. Vuxna klumpar ihop alla unga och beskriver våra problem som rent generella och som om de omfattar och berör alla och är lika för alla. Så är det inte. Även unga människor besitter en mängd olika förutsättningar och egenskaper. De har olika krav och möjligheter. Även unga måste få möjlighet att gå sina egna vägar.

Dagens unga växer upp under en tid då ungdomsåren blir allt längre. Många har inget jobb. De kan inte flytta hemifrån, är osjälvständiga, vänder på dygnets timmar och skapar sig ett eget liv vid sidan av det etablerade samhället och vid sidan av många vuxna. Det är ett problem. I ungdomspropositionen lyfts inte de problemen fram tillräckligt. Det skrivs inget om vilka konsekvenser möjligheten – eller omöjligheten – att komma in på arbetsmarknaden för med sig. Det skrivs inte heller något om vad känslan av utanförskap för med sig. I stället för att föreslå nya konkreta åtgärder för att få ned ungdomsarbetslösheten och för att erbjuda unga möjlighet att flytta hemifrån föreslår statsrådet att Statens ungdomsråd skall organiseras om och i stället bli ungdomsstyrelse.

Anf. 110 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det är praktiska skäl som gör att man besvarar frågorna tillsammans. Det hoppas jag att Ulrica Messing kan ha överseende med. Den fråga som är felformulerad har jag inte fått del av, så jag vet inte vad den handlar om.

Framtidstro handlade frågan om. Det är viktigt att man börjar från början om man skall skapa framtidstro. Då handlar det om trygga uppväxtförhållanden för barnen, och att man successivt ger dem ett ökat förtroende. Man måste våga säga: "Det här klarar du av, du duger". Då skapar man grunden till ett självförtroende som gör att unga personer också klarar en del motgångar som de kommer att få uppleva på ett eller annat sätt i livet. Det måste börja hemma, och sedan måste skolan följa upp detta. Man kan börja redan på lågstadiet. Man kan låta eleverna få sudda tavlan i början, och sedan får de kanske till slut t.o.m. vara med och lägga schema. Det är väldigt viktigt att ge ungdomar större och större ansvar och att ge dem förtroende.

Om man har självförtroende skapas den framtidstro som Ulrica Messing efterlyser. En statlig myndighet, oavsett om den heter Statens ungdomsråd eller Ungdomsstyrelsen, kan inte ge ungdomar framtidstro. Det är jag väl medveten om. Men jag tror ändå att den här myndigheten kan bidra till samordningen som jag efterlyser. Det görs mängder av olika insatser inom ungdomspolitiken i dag, men det saknas en helhetssyn och samordning. Ungdomsstyrelsen kan betyda en del när den får den inriktningen.

Anf. 111 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Statsrådet talar om hur viktigt det är med vuxna förebilder. Det håller jag med om. Det är oerhört viktigt. Men vi vet ju att de vuxna förebilder som många barn växer upp tillsammans med inte alltid är de förebilder som vi kanske skulle önska. De blir ännu mindre bra förebilder i den

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

lågkonjunktur som vi lever mitt i. Vi ser vecka efter vecka att små barn, äldre barn och ungdomar far oerhört illa när familjer kommer i kläm och när arbetslösheten och bostadsproblemen slår rakt igenom den sociala strukturen i familjen har byggt upp tidigare.

Det innebär ett oerhört ansvar för föräldrar när man lägger över ansvaret för hur det kommer att gå för barnen på familjen som de växer upp i. Det utelämnar många av de barn som vi vet växer upp under trassliga förhållanden. Då måste det finnas någonting annat. Jag vet att det är avgörande vilken bakgrund man har. Men det får inte vara så avgörande att vi redan från början när barnen är små kan bestämma oss för vilka som kommer att lyckas och vilka som inte kommer att lyckas.

Anf. 112 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Nej, Ulrica Messing, det är precis tvärtom. Det är just för att kunna sätta in de stödåtgärder som krävs som man skall undersöka hur det ser ut i familjerna redan från början.

När man får en skolklass framför sig i dag kan man ofta ganska tidigt se vilka barn som inte kommer att klara av framtiden.

Vi har varit dåliga på att sätta in åtgärder som bygger upp nätverken kring familjen, föreningar och andra runt ungdomarna. Det är det jag hela tiden vill betona, att det är med detta som vi måste börja om vi skall skapa den viktiga framtidsstron hos ungdomarna. Det är alltså precis tvärtom – vi skall sätta in åtgärder tidigt, så att vi inte får den här uppdelningen.

Vi följer också väldigt noga utvecklingen i kommunerna. Det är i dag många föräldrar, många vuxna, som mår dåligt på grund av de förhållanden som Ulrica Messing beskriver. Som jag sade i mitt svar kommer vi den 29 mars att få en rapport om hur läget är. Det handlar då bl.a. om barns och ungdomars situation.

Anf. 113 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Skolan är oerhört viktig, och därför bekymrar det mig en hel del att vi i modern tid faktiskt går tillbaka till en mer traditionell och mer teoretiserande skola. Vi vet att de barn som man säger "har flugor i stjärten" – om civilministern vet vad jag menar –, de som har svårt att sitta stilla, som kanske är litet omogna och behöver stimuleras, faktiskt får *mindre* utrymme att lära sig saker på ett annorlunda och inte så traditionellt sätt, vilket de kanske skulle behöva. Jag tycker att det är synd. Med den kunskap vi har om inlärning hos barn och ungdomar borde vi faktiskt kunna ta steget mot en mer modern och inte så traditionell skola.

Statsrådet säger också att barn och ungdomar som elever i skolan i större utsträckning skall gå in och ta ansvar för själva skolverksamheten. Det tycker jag är jättebra. I SSU har vi drivit frågan om självförvaltning inom skolan oerhört länge, och jag välkomnar att fler gör det.

Unga människor beskrivs i lågkonjunkturs Sverige som en oanvänd resurs, som kommer att finnas tillgänglig då konjunkturen vänder. Det oroar mig litet grand att man mitt i en lågkonjunktur kan kosta på sig att beskriva unga människor som en resurs den dag då konjunkturen vänder. Men vad är de nu då?

Herr talman! Jag håller inte med om det som Ulrica Messing säger när det gäller skolan, att vi nu går tillbaka till någonting mer traditionellt. Hittills har ju skolan varit väldigt styrd. I dag lämnar vi över ansvaret för att lägga upp undervisningen till kommunerna och de enskilda skolorna, och undervisningen kan därför läggas upp just som det passar de elevgrupper som finns i den enskilda skolan. Det kommer därför inte att se likadant ut överallt. Somliga är kanske rädda för det, men jag tror snarare att det kommer att leda till att de enskilda eleverna får en undervisning som är bättre anpassad till just dem.

Jag håller helt med om att ungdomar är en resurs även när det är lågkonjunktur, och jag tror därför att det när ungdomsarbetslösheten är hög är viktigt att man sätter in åtgärder som kan hjälpa ungdomar att inte lägga av. Det finns annars en risk för att ungdomar gör det när de kommer bort från rutiner osv. Det finns ett antal projekt som vi har satsat på av den anledningen.

Anf. 115 ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tycker att skolan blir mer traditionell och att vi går tillbaka i utvecklingen. Framför allt ser jag att skolor runt om i kommunerna i tider av dålig ekonomi skär i skolans resurser. Man utökar klasserna storleksmässigt, och man ger mindre resurser till extrahjälp och stödundervisning. Det är klart att vi redan nu vet vilka barn som kommer att fara illa av det här och vilka barn som har förmånen och lyckan att ha föräldrar som kan stimulera dem och hjälpa dem att komma till rätta med läxläsning och sådana saker. Det slår orättvist.

Det är viktigt att vi diskuterar det här. Den dagen då konjunkturen vänder kommer nämligen inte alla de människor i det här landet som under så många år har känt att de har levt ett liv vid sidan av det etablerade samhället, vid sidan av arbetsmarknaden och vid sidan av bostadsmarknaden på en gång automatiskt att känna att de är en del i gemenskapen.

Anf. 116 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag vill återgå till det Ulrica Messing talade om tidigare, nämligen vad det betyder att ge dem som använder sig av en verksamhet större inflytande, det som kallas självförvaltningsorgan eller brukarinflytande. Jag menar att det är viktigt att vi utökar detta, och jag kommer den här veckan att till riksdagen överlämna en proposition som just tar upp de här frågorna och i vilken föreslås en utveckling på området. Jag tror också att ungdomar på det här sättet kommer att få möjlighet till ett större inflytande över den verksamhet som de deltar i.

Vi är fullständigt överens om att det är otroligt viktigt att människor inte ställs vid sidan av samhället. Jag tror då att det är viktigt att man har sitt människovärde kopplat till någonting annat än förvärsarbetet. Vi har väldigt hårt kopplat den enskilda människans värde till att man har ett arbete, men det är inte i första hand där som människovärdet ligger. Jag tror att vi borde diskutera den här frågan mycket mer, så att människor inte behöver

känna att deras människovärde försvinner bara därför att de inte har ett förvärsarbete.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1993/94:403 om bostadsmarknaden och ungdomar

Anf. 117 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Lars Stjernkvist har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att stärka ungdomars ställning på bostadsmarknaden.

Den fråga som Lars Stjernkvist tar upp är mycket viktig. Därför har regeringen också vidtagit olika åtgärder. Dessa insatser belyses i den proposition om ungdomspolitik som regeringen överlämnade till riksdagen förra veckan.

För att lösa problemen på bostadsmarknaden måste vi föra en ekonomisk politik som leder till låg inflation, lågt ränteläge och därmed lägre bostadskostnader för alla. Men det kan också behövas åtgärder riktade till särskilda grupper, däribland ungdomar. Genom bostadsbidragen till ungdomar under 29 år, som lämnas enligt särskilda regler, bidrar staten till att ge ekonomiskt svaga ungdomshushåll möjligheter till bra bostäder. Möjligheten till bostadsbidrag har också förstärkts under de senaste åren. Förenklade regler på plan- och byggområdet har också ökat möjligheterna att bygga billiga bostäder för ungdomar.

Ungdomars inträde på bostadsmarknaden löses emellertid inte främst genom att de flyttar in i nyproducerade bostäder. Lösningen ligger snarare i att åstadkomma en ökad rörlighet på bostadsmarknaden, så att mindre och billiga lägenheter i det befintliga bostadsbeståndet blir lediga för bl.a. ungdomar.

För att underlätta för ungdomar att köpa bostad, finns i dag två statliga premierade bosparformer för ungdomar, bosparlån inom ramen för allmannssparandet och sparande enligt lagen om ungdomssparande. Frågan om ett generellt statligt premierat bosparande utreds för närvarande.

Det är också viktigt att konstatera att förutsättningarna för ungdomar att etablera sig i samhället har förändrats under senare år. Regeringen tillkallade därför redan i december 1992 en utredning om ungdomars levnadsvillkor och framtidsutsikter (C 1992:07, dir. 1992:107), den s.k. Generationsutredningen. Utredningen skall kartlägga de hinder som finns för ungdomar att etablera sig på bl.a. arbets- och bostadsmarknaderna och analysera dessa i syfte att skaffa underlag för åtgärder som kan underlätta för ungdomarna att få bostäder till rimliga kostnader. Utredningen skall dessutom uppmärksamma välfärdens fördelning, dels mellan olika generationer, dels i ett livsperspektiv, samt presentera en modell för hur generationsperspektivet skall kunna beaktas vid politiska beslut. Utredningens resultat skall redovisas i juni 1994.

Sammanfattningsvis har flera initiativ tagits för att stödja ungdomars etablering, bl.a. på bostadsmarknaden. Regeringen bör dock avvakta Generationsutredningens förslag innan ytterligare initiativ övervägs.

Anf. 118 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min fråga.

Dagen efter det att statsrådet presenterade sin proposition lade Boverket i en rapport till regeringen fram siffror som beskriver vad som har hänt på bostadsmarknaden under de senaste åren. Av rapporten framgår bl.a. att vart sjuttonde hushåll i det här landet har tvingats sänka sin bostadsstandard under de senaste två åren. Vart sjuttonde hushåll kanske inte låter så mycket, men det motsvarar 380 000 personer. Det är emellertid oerhört stora skillnader mellan olika åldersgrupper. Bland personer under 24 år har var tionde tvingats sänka sin bostadsstandard.

Det här beror naturligtvis till stor del på det som Ulrica Messing tidigare talade om, dvs. den höga ungdomsarbetslösheten, men jag vågar påstå att det också beror på att de besparingar inom boendet som har genomförts under de senaste åren – besparingar som i och för sig hade varit nödvändiga att genomföra även med en annan regering – ensidigt har lagts på dem som bor i hus som är byggda under de senaste 15 åren. Jag menar att detta inte hade varit nödvändigt. Det betyder att de framför allt unga människor som har skaffat sig en bostad under åren från mitten på 80-talet och framåt har fått bära en alldeles orimligt stor del av bördan. Det handlar i vissa fall om flera tusen kronor i ökade boendekostnader, och detta har inte höjda bostadsbidrag kunnat kompensera.

Jag vill därför förtydliga min fråga: Är det rimligt att några få, och framför allt ungdomar, skall få bära en så oerhört stor del av bördan när vi tvingas spara på boendet? Är det rimligt och rättvist att de har tvingats bära en så stor del av bördan under de två senaste åren?

Anf. 119 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Det var nödvändigt att lägga om bostadspolitiken, säger Lars Stjernkvist. Det var det verkligen. Den ledde till en mycket osund utveckling. Den yngre generationen får i dag betala för att den äldre generationen under 80-talet i stort sett fick betalt för att bo genom den utformning som t.ex. räntesubventionerna hade.

Nu har omläggningen gjorts. Det är alltid svårt att göra sådana omläggningar. Det drabbar människor i övergångsskeden. Men man kan också se att detta är en omläggning som leder åt rätt håll.

Boverket har också gjort en del andra konstateranden. Man säger att ränteutvecklingen lett till att subventionerna trots att de har minskat ger mer i nuvarande system än i det gamla. Det är alltså Boverket som har räknat ut det. Räntorna påverkar nu systemet. Det gjorde de inte tidigare.

Det som är alldeles avgörande för hur det skall bli på bostadsmarknaden när det gäller att få fram billiga bostäder är ränteutvecklingen. Den har redan börjat märkas på bostadsmarknaden.

Anf. 120 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Statsrådet säger att det var nödvändigt att lägga om bostadspolitiken. Det var nödvändigt i den meningen att ett växande budgetunderskott medför att man måste spara. Där är vi överens. Det är svårt att undanta

en så betydande sektor som bostadssektorn från de besparingarna – det är rätt.

Men det var inte nödvändigt att fördela dessa besparingar på det sätt som man gjorde. Man låter 15 % av de boende bära hela bördan. Nu skall man ju inte tala om en kvinnas ålder, och det tänker jag inte göra. Men låt mig formulera det så här: Jag och statsrådet hann förmodligen skaffa oss bostäder innan slutet på 80-talet. För oss är risken att tvingas sänka vår boendestandard ungefär fem gånger så liten jämfört med risken för ungdomar.

Vi som fattade dessa beslut – om vi nu skall titta på det historiskt – och som i så fall är skyldiga till de beslut som gick fel, blir i stort sett inte tvungna att betala någonting alls. Är det rimligt?

Anf. 121 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Man kan inte fortsätta med en osund bostadspolitik. Den var osund – jag upprepar det. Den var okänslig för kapitalkostnaderna i boendet. Bidragen var kopplade till produktionskostnaderna. Man kunde alltså bygga hur dyrt som helst, och så fick man bidrag därefter.

Detta kan man inte fortsätta med, utan det måste till en omläggning. I samband med omläggningar drabbas människor orättvist. Jag kan inte svara på om det är exakt så som Lars Stjernkvist säger. Han nämner olika procenttal för hur det drabbar. Det är möjligt att det är så.

Jag tror att denna omläggning var viktig att göra. Om vi nu skall diskutera hur man skall komma till rätta med detta – och det är vad vi skall göra – handlar det om att vi måste få fram enklare och billigare bostäder. Det kan de nya byggreglerna leda till. Det kommer då i första hand att gynna ungdomar.

Rörligheten på bostadsmarknaden är också väldigt viktig. De som får större familjer flyttar och lämnar efter sig billigare och mindre lägenheter.

Anf. 122 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Regeringen är väldigt bra på att beskriva vad det var som gick snett. Däremot är den inte alltid så intresserad av att diskutera framtiden. Det var därför som jag ställde frågan. Det görs heller inte i Ungdomspropositionen, och det sägs mycket litet om bostadspolitiken framöver.

Det är rätt som statsrådet säger. Det vi måste göra är att se framåt. Vi måste se hur vi skall lösa dessa problem.

Så länge vi har en ryggsäck med ett stort antal oerhört dyra lägenheter som står tomma, kommer de ungdomar som i dag behöver en bostad och också de ungdomar som behöver en bostad i framtiden – och de kommer förhoppningsvis att bli fler i takt med att de får jobb och utbildningsplatser – inte att kunna få en bostad.

Så länge vi har denna ryggsäck med dyra, tomma lägenheter – som är dyra på grund av de besparingar som genomförts under de senaste åren – kommer man inte att våga bygga. Det gör att de ungdomar som nu har drabbats av ökade boendekostnader drabbas en gång till. Det nybyggande som skulle behövas kommer inte i gång, eftersom vi har så många dyra, tomma lägenheter.

Anf. 123 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Nyproduktionen vänder sig inte i första hand till ungdomar, vilka vi här diskuterar. Den är ofta dyrare än den äldre produktionen.

Sedan kan jag inte hålla med Lars Stjernkvist när han säger att regeringen inte har gjort någonting. Den ekonomiska politiken har lett till sänkta räntor. Ingenting påverkar bostadskostnaderna så mycket som de sänkta räntorna.

Det är få andra förändringar som påverkar den kostnad man har för sin bostad som att räntan sänks med en eller två procentenheter, och den har sänkts med mer än så. Det tycker jag ändå är viktigt att påpeka i detta sammanhang.

Anf. 124 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Ungdomar kommer inte i första hand att flytta in i de nya lägenheter som byggs om det finns andra tillgängliga – det är sant, statsrådet.

Problemet är att jag, som inte längre räknar mig till de allra yngsta, statsrådet och andra – som hade förmånen att skaffa oss en bostad innan boendekostnaderna rusade i höjden, och som inte har behövt vara med om att betala besparingarna – kommer att kedja fast oss så länge det är så oerhört dyrt att flytta in i nya bostäder. Vi kommer att kedja fast oss i de lägenheter som vi har, vilka relativt sett blir allt billigare.

Det jag begär är egentligen inte särskilt konstigt. Det jag tycker att statsrådet skulle ha föreslagit i Ungdomspropositionen är att statsrådet, jag och alla andra som hann skaffa oss en bostad innan bostadskostnaderna steg på 80-talet också är med och betalar en del av de besparingar som skall genomföras. Sanningen är den att jag och statsrådet inte har behövt betala en enda krona. Återigen: Är detta rimligt?

Anf. 125 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Marknaden har nu börjat lösa en del av dessa problem. Det finns exempel från flera kommuner där man går in och plomberar ett eller två rum i stora bostäder för att upplåta dem till ungdomar. Då sänks naturligtvis också hyran.

Om marknaden får litet större frihet, vilket den nu har fått, kan den också anpassa sig till den efterfrågan som finns. I dag finns det en stor efterfrågan på små lägenheter. Det finns lägenheter, och då anpassar man dem genom att t.ex. plombera rum. Det är alltså inte bristen på bostäder som är det stora problemet i dag, utan problemet är att de är för stora och för dyra.

Många kommuner satsar också på speciella ungdomsbostäder. Jag tror att det är en framtida modell. Upplands Väsby kommun har här legat mycket långt framme. De har kanske en något enklare standard, men de är betydligt billigare än vanliga lägenheter. Det har nyligen invigts sådana lägenheter i Nacka, där jag bor.

Detta är en utveckling som jag tror att vi kommer att se mer av. Efterfrågan på små, billiga bostäder finns. De kommer också att komma fram när produktionskostnaderna inte längre blir så höga av alla regler som tidigare omgärdade dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på frågorna 1993/94:409, 413 och 414 om ungdomsarbetslösheten, m.m.

Anf. 126 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Martin Nilsson har med anledning av propositionen om ungdomspolitik som lämnades till riksdagen förra tisdagen frågat mig vilka åtgärder regeringen avser vidta för att ungdomars värderingar och åsikter bättre skall höras i vuxenvärlden. Han har också ställt frågor om ungdomsarbetslösheten och lägre ingångslöner för ungdomar. Jag har valt att besvara dem i ett sammanhang.

I den ungdomspolitiska propositionen föreslår regeringen ett antal riktlinjer för den framtida ungdomspolitiken. Avsikten med riktlinjerna är att de skall genomsyra de statliga insatserna för ungdomar, men de bör också kunna ge vägledning för kommuner, ideella organisationer och andra i deras arbete med ungdomsfrågor. I en av dessa riktlinjer anges bl.a. att ungdomars delaktighet och inflytande skall främjas. Riktlinjerna bör därmed kunna medverka till att ungdomars möjlighet att göra sina åsikter hörda förstärks på en rad områden och inom flera olika sektorer.

Statens ungdomsråd har de senaste åren drivit ett utvecklingsarbete för att stärka ungdomars inflytande genom de s.k. demokrati- och träffpunktsprojekten. Dessa beskrivs i propositionen, och jag anser att detta arbete är värdefullt och att det bör vidareutvecklas i den nya myndigheten, Ungdomsstyrelsen. Jag hoppas därmed att erfarenheterna från projekten skall omsättas i praktisk handling i allt fler kommuner.

Det är också angeläget att dagens regelverk förändras så att ungdomars möjligheter till inflytande i den kommunala verksamheten stärks. Genom ett ökat s.k. brukarinflytande kan bl.a. ungdomar i större utsträckning vara med och bestämma över olika verksamheter. Förslag med denna inriktning kommer att presenteras i den proposition om lokal demokrati som regeringen kommer att lämna till riksdagen inom kort.

Ungdomsarbetslösheten är självklart ett av regeringens högst prioriterade områden, och regeringen följer aktivt utvecklingen. I motsats till vad Martin Nilsson påstår i sin fråga finns det i dag tecken på att ungdomsarbetslösheten är på väg att minska. Arbetslösheten i åldern 16–24 år sjönk under det sista kvartalet 1993 med nästan tre procentenheter eller 36 000 personer, jämfört med det tredje kvartalet. Vi kan nu också konstatera att den satsning på ungdomspraktik som regeringen gjort varit lyckosam. Enligt en färsk undersökning får 27 % av dem som innehar en ungdomspraktikplats fast arbete efter praktikperioden.

Ändå är det fortfarande alltför många ungdomar som är arbetslösa. Det är viktigt att de under denna tid ges goda möjligheter att utveckla sin kompetens. Regeringen har med anledning av arbetsmarknadsläget därför aviserat ett antal utbildningspolitiska insatser inför nästa budgetår, bl.a. det s.k. tredje gymnasieåret, utbildningsplatser i komvux och inom folkhögskolan. Regeringen har också aviserat ett flertal nya insatser, bl.a. ett system med "utbildningscheckar", sommaruniversitet och s.k. trainee-utbildning. Totalt beräknas dessa insatser motsvara ungefär 77 000 helårsplatser. Regeringen

avser att återkomma i denna fråga i samband med kompletteringspropositionen.

Lägre ingångslöner för ungdomar är inte något som regeringen kan besluta om. Ingångslönerna bestäms genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter men är på sikt beroende av hur tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden utvecklas.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Anf. 127 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Inger Davidson för svaret. Även jag vill dock instämma i den kritik som Ulrica Messing framförde när det gäller sättet att svara på frågor. Jag har nu ungefär 1 minut och 45 sekunder på mig att ta upp tre väsensskilda frågor. Det tycker jag är oerhört otillfredsställande, eftersom det är viktiga frågor.

Det är positivt att regeringen har avlämnat en proposition om ungdomspolitik, och därför har jag valt att ställa dessa frågor. Det är mindre positivt att en hel del faktiskt saknas i ungdomspropositionen. Det är först och främst det vi skall diskutera. Lars Stjernkvist har varit inne på frågan om ungdomars möjlighet att få en bostad. Det gäller också ungdomars rätt till arbete.

Jag skulle vilja ställa en fråga om synen på ungdomars möjligheter att göra sig hörda. Regeringen hänvisar till att man inom den närmaste tiden kommer att framlägga en proposition om lokal demokrati. Det är bra och viktigt att den får genomslag. Om man ser till de åtgärder som regeringen har genomfört, finner man synen att valfriheten skall dominera framför möjligheten till brukarinflytande. Det är en demokratisyn som innebär att man så fort ett problem uppstår går ifrån det och väljer någonting annat i stället för att bearbeta problemen där de finns. Regeringen må lägga fram så många propositioner den vill nästa vecka, men man har inte gjort något i övrigt.

Propositionen domineras av synsättet att vuxna skall överföra sunda normer och värderingar till ungdomar. Jag måste protestera mot den beskrivningen, eftersom jag inte tror att den stämmer överens med vad ungdomar tycker och tänker. Jag tror inte att ungdomar rakt över upplever vuxenvärlden som särskilt sund.

Nu har jag tio sekunder på mig för att kommentera frågan om ungdomsarbetslöshet. Jag konstaterar bara det faktum att det inte föreslås några nya åtgärder. Det finns inga förslag till konkreta åtgärder för att sysselsättningen inom byggsektorn och den offentliga sektorn skall kunna bibehållas och för att man skall klara av utbildningsgarantin. Man upprepar bara ungdomspraktiken, trots att det är en åtgärd som har utdömts av Arbetsmarknadsverkets chef. Det är inte särskilt starkt.

Anf. 128 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag kan förstå frustrationen över att det finns så kort tid för att besvara de olika delfrågorna. Jag återkommer gärna i den här debatten. Man får dock ofta rekommendationen att man skall lägga ihop flera frågor från samma person.

Det finns vissa demokratiska ideal i ett samhälle. Vi hyllar ett antal sådana ideal i Sverige. Dessa ideal föds man inte med. De måste aktivt förmedlas från en generation till en annan. Jag tycker att det är oerhört viktigt att lägga

fast det när man talar om en ungdomsproposition. Alla vuxna, inte bara stat och kommun, har ett ansvar när det gäller att förmedla de demokratiska ideal som utgör en grund för hela vårt samhälle. Jag håller helt och hållet med om att denna kommunikation måste vara ömsesidig. Ungdomar har en kreativitet och ett nytänkande som fortfarande inte stelnat, vilket ofta sker så småningom hos oss vuxna. Därigenom kan ungdomarna tillföra den vuxna generationen nya idéer och ideal. När jag talar om förmedling av de grundläggande värderingarna menar jag de demokratiska idealen och den etiska grundsynen i samhället. Detta är aspekter som jag tycker måste få finnas med i en ungdomsproposition. Jag skall senare återkomma till de olika delfrågorna.

När det gäller delaktighet har vi bl.a. vidtagit den åtgärd som jag nämnde när jag tidigare svarade om ökat brukarinflytande. Men det görs oerhört mycket mer. Det pågår ett antal demokratiprojekt som har initierats från Statens ungdomsråd, som det fortfarande heter. På olika sätt görs ungdomar delaktiga i de kommunala besluten. Jag vill gärna ta ett exempel från Krokoms kommun, där en liten, offensiv fritidsförvaltning har visat att den kan påverka en hel kommun genom att medvetet driva på utvecklingen. Jag skall berätta vidare i mitt nästa inlägg.

Anf. 129 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Det finns självklart ideal som måste fostras fram och där vuxenvärlden har ett ansvar. Jag har inget emot att man poängterar det i en ungdomspolitisk proposition. Det tycker jag är en rimlig och bra avvägning. Frågan är bara vilka konkreta åtgärder som gäller för det motsatta. Jag tror inte att de flesta ungdomar upplever att det stora problemet är att vuxna inte kan förmedla sina värderingar till ungdomar. Det är snarast tvärtom så att ungdomar upplever att de inte kan förmedla sina värden till vuxna. Det tror jag är ett problem som inte tas upp.

Jag skall nu inte beskylla civilministern för att det inte finns förslag till några konkreta åtgärder på det här området. Jag tycker inte heller att det finns några konkreta förslag när det gäller att föra över vuxenvärldens normer till ungdomsvärlden. Det finns bara en lång utläggning om hur viktigt det är.

I sitt svar sade civilministern att man inte kan diskutera ungdomslöner. Vid ett flertal olika tillfällen har olika företrädare för regeringen gått ut och talat om vikten av lägre ingångslöner. I propositionen poängteras faktiskt att det ständigt skall finnas möjligheter att växla mellan lågavlönade och mera högavlönade yrken. Det tolkar jag som en viktig signal till ungdomarna att det skall finnas ungdomslöner som ligger på en lägre nivå.

Anf. 130 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! När det konkret gäller att ge ungdomar möjlighet att förmedla sina värderingar till vuxenvärlden vill jag fortsätta att berätta om exemplet från Krokoms kommun, som jag tycker borde få många efterföljare. I Krokoms kommun har man antagit ett konkret samverkansprogram för barn- och ungdomsverksamheten. Man har bildat ett ungdomsråd för att se till att programmet förverkligas, och man har skapat en särskild ungdomstidning. På en av sko-

lorna i kommunen, Cederbergsskolan, arbetar man med temastudier där teori och praktik kombineras. Eleverna får i hög grad styra undervisningen själva.

Det går alltså att på olika sätt konkret släppa fram ungdomar och låta dem göra sin stämma hörd. Men jag tror också att enskilda vuxna, inte minst föräldrar, måste lära sig att lyssna på ungdomar. Ett av de stora problemen i dag är att ungdomar upplever att ingen lyssnar på dem när de behöver prata. När det gäller existentiella frågor och problem som de kan leva med så har de ingen vuxen i sin närhet som ställer upp och lyssnar. Det tycker jag är ett mycket stort problem.

Anf. 131 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Det är självfallet ganska svårt att försöka finna politiska beslut för att ungdomar skall höras mera och bättre i samhällsdebatten. Det finns dock åtgärder som skulle kunna vidtas, och man kan vara kritisk mot att regeringen inte har lagt fram några förslag. Däremot har regeringen lagt fram förslag efter förslag för valfrihet och mångfald. Det är i många delar en mycket bra utveckling. Man har dock nästan inte lagt fram några konkreta förslag som generellt rör samhället och ungdomars möjlighet och t.o.m. ansvar att vara med i den demokratiska beslutsprocessen, ett slags brukarinflytande. Det är bra om det kommer. I förslaget saknas t.ex. de krav på lokala skolstyrelser som tidigare har hörts i debatten. Det borde vara en bra sak att föra fram här.

Så går jag över till det mera konkreta, nämligen ungdomsarbetslösheten. Här kommer inga nya förslag. Det finns inga nya förslag i ungdomspropositionen. Regeringen har inte avisat några nya förslag. Det innebär de facto att man accepterar den öppna ungdomsarbetslösheten på 19 % som vi har i dag. Jag tycker att det är synd att vi inte har några jobb och någon utbildningsgaranti.

Anf. 132 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Som jag sade i mitt svar har utvecklingen nu vänt. Vi har nått botten. Vi är på väg uppåt. Detta gäller också ungdomsarbetslösheten.

Jag vågar påstå att detta bl.a. beror på den politik som den här regeringen har fört. Det skapas nu nya jobb också för ungdomar. Det är viktigt, men jag håller med om att det finns anledning att också diskutera andra sätt att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden. Det finns i dag höga murar. Det är svårt att komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Däremot finns det ett starkt skydd när man väl är där.

Jag har själv kommit med ett förslag som nu utreds. Det handlar om att ge ungdomar skattelättnader, i form av en u-skattsedel. Med den skulle de kunna erbjuda vissa tjänster inom hushållssektorn och bilda små bolag. Jag tror att det skulle kunna skapas många nya jobb den vägen.

Anf. 133 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Statistiken kan man självfallet läsa litet som man vill. Man kan konstatera att utvecklingen inte har vänt. Statsrådet säger att det om man jämför kvartal fyra 1993 med kvartal tre 1993 har vänt. Vi vet alla att

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

det finns stora skillnader under olika tider av året. Det intressanta är självfallet att jämföra kvartal fyra 1993 med kvartal fyra 1992. Det gör inte statsrådet, av förklarliga skäl. En sådan jämförelse visar nämligen inte alls en sådan utveckling.

Det är viktigt för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden. I stället för att försöka skapa riktiga jobb – när man har tagit bort jobben för ungdomar – för regeringen fram olika förslag som alla innebär att ungdomar på olika sätt särbehandlas.

Det är ungdomar som har drabbats när den borgerliga regeringen har dragit ned på kommunernas och landstingens ekonomi. Det är ungdomar som har drabbats inom byggsektorn när man, precis som Lars Stjernkvist mycket riktigt beskrev tidigare, har dragit ned på byggandet. Ungdomar har drabbats, eftersom de inte har fått möjlighet att utbilda sig, på grund av att regeringen inte har tagit fram tillräckligt många utbildningsplatser.

Nu för regeringen fram speciella lösningar, t.ex. att LAS skall luckras upp och att vi skall ha s.k. pigjobb. Detta är inte ett sätt att få ungdomar att komma in i vuxenvärlden. Det är ytterligare ett sätt att hålla kvar dem i ungdomsvärlden.

Anf. 134 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Ja, man kan läsa statistik på olika sätt. Jag vet att man brukar göra en jämförelse med det föregående året. Men den här ökningen är anmärkningsvärd. Det handlar om 3 % skillnad; jag har kontrollerat att det faktiskt är en tydlig förändring. Då tycker jag att man kan visa på den. Det handlar ju också om att ge ungdomar en framtidstro, vilket vi har varit inne på tidigare. Det gäller att våga se de ljuspunkter som faktiskt finns.

Varslen minskar. Jag får dagligen olika besked från länsarbetsnämnder och andra. Samtliga konstaterar att läget är ljusare. Sådana besked har jag inte varit bortskämd med under min tid som statsråd. I stort sett i alla papper som tidigare har lagts fram har jag bara sett en negativ utvecklingsbild.

Jag vill inte göra Martin Nilsson till piga. Det är inte alls min mening. Jag hoppas att många av hans kompisar skall kunna utnyttja den här modellen för att bilda egna små bolag. Det vore ett utmärkt sätt för dem att få in en första fot på arbetsmarknaden, få en bra grundutbildning och ett bra jobb. Det är viktiga jobb som skall utföras.

Anf. 135 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Eftersom tre frågor har besvarats i ett sammanhang, utnyttjar jag min rätt att bevilja en replik ytterligare till vardera talare.

Anf. 136 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Då skall jag i ett sammanhang be att få tacka både herr talman och statsrådet.

Det är sant att det finns ljuspunkter i den svenska ekonomin. Det skall jag inte förneka. Det är självklart att detta också i olika avseenden kommer att påverka ungdomars möjlighet att få arbete. Jag tror ändå att man måste ta problemet på allvar. Precis innan jag kom hit såg jag statistiken för Gävleborgs län. Där står 35 % av ungdomarna mellan 18 och 24 år utanför den

ordinarie arbetsmarknaden. Då måste man komma med nya, konkreta förslag. Då kan man inte vara nöjd med det som finns. Jag tycker att det är beklagligt att man verkar vara det, att det inte finns några konkreta förslag i ungdomspropositionen. Det hade varit välgörande och bra om man hade kunnat presentera sådana.

I vilket fall som helst: Tack för möjligheten att debattera!

Nu fick jag t.o.m. 36 sekunder över. Det var inte illa.

Anf. 137 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Herr talman! Jag måste bara poängtera att jag verkligen tar ungdomsarbetslösheten på allvar.

Jag tror inte heller att denna vändning kommer att ske så oerhört snabbt. Det behövs en massa nya åtgärder. Jag har faktiskt presenterat ett antal sådana, inte minst på utbildningssidan. De kommer att öka ungdomarnas möjlighet att höja sin kompetens under den tid som de är arbetslösa. Det är inte minst viktigt.

Sedan har jag, som sagt, också kommit med en del andra konkreta förslag. Men Martin Nilsson vill inte anta de utmaningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1993/94:392 om SIB:s Lundafilial

Anf. 138 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Elisabeth Persson har frågat om jag avser att skyndsamt ta det utlovade initiativet för att lösa frågan om forskningens framtid vid SIB:s Lundafilial.

Vid den tidigare SIB-avdelningen i Lund fanns fem anställda: två forskare, två forskarstuderande samt en sekreterare. Efter avvecklingen av SIB ingår dessa fem personer i avvecklingsmyndigheten för SIB, vilket bl.a. innebär att de uppbär lön från avvecklingsmyndigheten i upp till tolv månader. Avvecklingsmyndigheten medverkar också i försök att finna alternativ systerföretag för dem som sagts upp från SIB. I dessa avseenden behandlas Lundaforskarna på samma sätt som de tidigare SIB-anställda som finns i Gävle.

I Gävle byggs det nu upp två institutioner: en tekniskt inriktad som ingår i KTH och en samhällsvetenskapligt inriktad som tillhör Uppsala universitet. Tjänster vid de två institutionerna tillsätts av respektive universitet och högskola, och de vetenskapliga och pedagogiska kriterier som gäller för tjänster inom universitet och högskolor tillämpas. Några garantier för att tidigare anställda vid SIB erhåller de nya tjänsterna finns i princip inte.

Vad regeringen i proposition 1993/94:82 anförde beträffande den personal som finns i Lund uttrycker strävan efter att ge dessa forskare samma villkor som forskarna i Gävle, dvs. att i öppen konkurrens söka nya tjänster och forskningsanslag. De kontakter som tas med Lunds universitet syftar inte till att ge särskilda garantier för byggforskarna i Lund.

Det är ännu för tidigt att uttala sig om vilka tjänster vid Lunds universitet

som byggforskarna där kan konkurrera om. Detta är inte en fråga för regeringen. Jag vill också peka på att Lundaforskarna självfallet kan söka tjänster vid de två institutionerna i Gävle på samma villkor som övriga forskare som varit verksamma inom det tidigare SIB.

De problem beträffande institutionsanknytning som Elisabeth Persson tar upp skall inte överdrivas. De två som är antagna till forskarutbildning är redan knutna till institutionen för byggnadsfunktionslära. De två disputerade forskarna kommer med stor sannolikhet just i dagarna att få en koppling till Forum för kvinnoforskning i Lund. De har en grundtrygghet året ut genom avvecklingsmyndigheten. De har tidigare erhållit anslag för sin forskning från bl.a. SAREC och torde ha oförändrade möjligheter till fortsatt stöd från olika forskningsfinansiärer.

Den förändrade organisationen av bygg- och bostadsforskningen syftar till att konkurrensutsätta forskningsverksamheten. Några särskilda garantier för just byggforskarna i Lund varken kan eller bör regeringen ställa ut. I fortsatta kontakter med Lunds universitet och med avvecklingsmyndigheten kommer vi dock att försäkra oss om att Lundaforskarna ges samma villkor och möjligheter som forskarna i Gävle.

Anf. 139 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Först vill jag tacka utbildningsministern för svaret på frågan. Låt mig sedan poängtera att jag mer fokuserade frågan på forskningens framtid än på Lundaforskarnas garantier för fortsatt verksamhet. Det kan tyckas som att detta intimt hänger samman, men det är forskningens framtid som oroar mig mycket.

Vi var ganska eniga i riksdagen om att just den forskningsinriktning som SIB:s Lundafilial har haft är synnerligen intressant. Det verkar som om regeringen och utbildningsministern också är eniga om det.

När Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet utvärderade forskningen sade man: "Det kan knappast råda något tvivel om att det innebär en värdefull kunskapsuppbyggnad att forskning av denna karaktär bedrivs i Sverige. I ett allmänt samhällsvetenskapligt perspektiv framstår projektet som intressant forskning, både empiriskt och teoretiskt."

Detta är viktigt att slå fast, men för att denna forskning skall kunna fortleva krävs det att de forskare som utför den har en institutionstillhörighet. Om de inte har det kan de inte söka några forskningspengar. Så ser det ut i universitetsvärlden i dag.

Åtminstone jag tolkade propositionen om SIB som att allt var klart för alla parter. Hela resonemanget i propositionen, både när det gällde Gävle och när det gällde Lundafilialen, tydde på detta. Både jag och hela bostadsutskottet väntade oss faktiskt att regeringen skulle ta det initiativ som man uttryckligen talar om i propositionen, nämligen överläggningar om möjligheterna att inlemma Lundafilialens verksamhet i universitetet.

Anf. 140 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag beklagar att jag inte kan föra denna diskussion avsevärt längre än vad jag redan har redovisat i mitt svar. Vad Elisabeth Persson anför om HSFR:s utredning är sant och visst. Det var den bedömning som HSFR

gjorde. Det var den bedömningen som vi grundade den proposition på som sedermera antogs av riksdagen. Man skulle i en eller annan form skapa förutsättningar för att samhällsvetenskapligt inriktad byggforskning skulle kunna bedrivas vidare.

Den väg som vi valde var att växla över Gävleverksamheten, där ändå lejonparten av SIB:s gamla byggforskning var belägen, i en organisation inom Uppsala universitet. Men – och det är ett viktigt men – ingen forskare vare sig i Gävle eller i Lund kunde vid övergången få några garantier för att just han eller hon skulle bli accepterad i det nya prövningsförfarandet för tjänster, vilket Uppsala universitet i det nu aktuella fallet hade att tillämpa.

Efter vad jag vet har många av forskarna kunnat konkurrera till sig tjänster vid Uppsala universitet. Som jag sade i mitt svar, utgår jag från att flera Lundaforskare kommer att kunna göra detsamma i Lund. Det måste ytterst vara den mottagande institutionens prövning av forskarnas kvalifikationer som blir avgörande för vem man faktiskt vill acceptera.

Om det till slut finns någon skillnad i svaret mellan forskningens inriktning eller satsning och satsningen på forskare tror jag mer är en lek med ord. Vad vi finansierar när det gäller basorganisationer i forskningen är ju i huvudsak basorganisationen för människor. Därutöver har dessa människor efter erhållna basorganisation att konkurrera till sig ytterligare forskningsmedel. Därmed blir frågan om forskningens inriktning och framtid ytterst en fråga om de människor som är inblandade.

Anf. 141 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag måste få upprepa min fråga till utbildningsministern, för jag måste erkänna att jag inte tycker att det är så klart. Har regeringen talat med Lunds universitet? Så stod det ju uttryckligen i propositionen att man skulle göra. Hur förlöpte i så fall de kontakterna? Jag tror att det vore värdefullt om just den forskning som har bedrivits i Lund kunde fortsätta att fungera. Det är möjligt att utbildningsministern kan ge garantier för att så kan ske vid Uppsala universitet, men jag har en känsla av att basen för detta finns i Lund. Det står i svaret att man kan koppla sig till Forum för kvinnoforskning. Men såvitt jag vet är detta ingen institution, och då kvarstår problemet. Man kan ju inte söka forskningspengar, eftersom det inte är en institution utan ett forum.

Anf. 142 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Elisabeth Persson frågade om regeringen har talat med Lunds universitet. Naturligtvis har vi det. Men vi ställer inte det kravet på Lunds universitet att universitetet skall acceptera en viss namngiven forskare liksom vi inte ställer detta krav på Uppsala universitet när det gäller personalen i Gävle. Skulle vi ställa den typen av krav, vore det detsamma som att regeringen trädde i det ansvariga universitetets ställe och gjorde kvalitetsbedömningen av de människor som här är i fråga. Det tror jag att också Elisabeth Persson vid närmare eftertanke tycker skulle vara ett felaktigt förfarande.

Vad vi gör är däremot att vi erbjuder en generös övergångstid. Sedan utgår vi från att kloka och insiktsfulla vetenskapliga institutioner tar till vara de

människor som de finner anledning att ta till vara inom ramen för den forskningsprioritering som de ytterst bär ansvaret för att göra.

När det gäller anknytningen till institution vill jag framhålla att jag utgår från att en forskare som anställs vid Lunds universitet – även om vederbörande knyts till Forum – kommer att ha sin hemvist på en institution inom ramen för Lunds universitet.

Anf. 143 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag måste säga att jag nog tror att många i bostadsutskottet känner oro i dag. Vi var verkligen övertygade om att detta skulle lösa sig. Vi ville gå ett steg längre än utskottet och reservera medel till garantier för att denna forskning skulle kunna fortsätta på ungefär samma sätt som när det gällde Gävle. När vi debatterade detta ärende i kammaren, trodde jag att åtminstone Bertil Danielsson hade så goda kontakter med regeringen, att han anade att det skulle gå denna väg och att man skulle ta kontakt med Lund med målet att forskningen skulle kunna leva vidare. Men han får väl fortsätta att vara orolig. Jag är angelägen om att den forskning som har finansierats av SAREC och där svenska forskare har varit handledare för afrikanska unga forskare i urbaniseringsprojektet skall kunna leva vidare. Men jag är inte särskilt lugnad av utbildningsministerns besked.

Anf. 144 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Min erfarenhet av hur svenska universitet, högsolor och forskningsråd fungerar säger mig att god forskning alltid överlever.

Anf. 145 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! God forskning kräver som all forskning pengar och resurser. Det kan inte vara fråga om välgörenhetsprojekt. Jag tror att forskningen, hur god den än är, inte kan överleva om den inte har institutionsanknytning och inte har möjlighet att söka forskningspengar – vilket man ju kan göra bara om man är anknuten till en institution.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1993/94:410 om social snedrekrytering till utbildning

Anf. 146 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Martin Nilsson har frågat civilministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att minska den sociala snedrekryteringen och för att fler skall få kunskap. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det ankommer på mig att besvara frågan.

Martin Nilsson hävdar att den sociala snedrekryteringen skulle öka, därför att någon enstaka fristående skola tar ut några tusen kronor i elevavgift. Ingenting i erfarenheterna hittills tyder emellertid på att dessa farhågor har någon grund. Tre fjärdedelar av skolorna tar dessutom inte ut någon avgift alls.

Som reglerna i skollagen är utformade får fristående skolor med bidrag

endast ta ut elevavgifter som är skäliga med hänsyn till de särskilda kostnader som skolan har, förutsatt att kostnaderna kan anses rimliga för verksamheten. Det är Statens skolverks uppgift att övervaka detta. Dessutom har Skolverket ett särskilt uppdrag från regeringen att följa avgiftspolitiken. Såväl riksdag som regering har således vidtagit åtgärder mot oskäliga och orimliga avgifter.

Den sociala snedrekrytering som grundskolan både inrymmer och ger upphov till beror i stor utsträckning på bostadssegregeringen i vårt land. Till det kommer den sedan länge tillämpade principen att eleverna i första hand skall gå i närmaste skola. Den ökade valfrihet som regeringen har verkat för både inom och utanför det kommunala skolväsendet borde följaktligen motverka en social snedrekrytering.

En erfarenhet från inte minst gymnasieskolan är att framgång i studier i hög grad beror på om man har fått sitt förstahandsval av utbildningsväg tillgodosett. Det ligger nära till hands att därav dra slutsatsen att regeringens politik för ökad valfrihet, många alternativ och tillgodosedda önskemål bidrar till att flera lyckas med sina studier, varigenom också den sociala snedrekryteringen minskar. Samtidigt är lyckade studier en förutsättning för fortsatt utbildning.

Jag är övertygad om att de ökade valmöjligheterna i grundskolan kommer att leda till bättre studieresultat, vilket ger flera elever ökade faktiska möjligheter att med framgång bedriva gymnasiestudier.

Detsamma gäller beträffande gymnasieskolan. Strävan att tillgodose elevernas förstahandsval och de utökade möjligheterna att välja utbildningsväg på gymnasial nivå förbättrar utbildningsresultaten, vilket ger fler större möjligheter att välja väg.

På den eftergymnasiala nivån sker också en anpassning av utbildningsutbudet till efterfrågan, vilket rimligen borde både locka fler att läsa och förbättra deras förutsättningar att lyckas. Den snabba ökningen av antalet utbildningsplatser är givetvis mycket betydelsefull för att minska den sociala snedrekryteringen.

Sammanfattningsvis vill jag påstå att regeringens samlade åtgärder på det utbildningspolitiska området med största sannolikhet kommer att ha effekt också mot den sociala snedrekryteringen.

Anf. 147 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Jag ställde frågan i anledning av den ungdomspolitiska proposition som regeringen lagt fram, där ledstjärnan tycks vara samordning. Nu noterar jag att regeringen inte riktigt är samordnad utan att flera statsråd kan svara på frågan. Det gör ingenting för min del. Jag tycker att det är bra. Det innebär dessutom att jag får två hela minuter på mig för att ta emot svaret på en fråga, vilket jag är tacksam för.

Man skulle kunna ironisera över utbildningsministerns som det verkar något begränsade räknekunskaper. Han kallar en fjärdedel av skolorna i Sverige för "någon enstaka skola". En fjärdedel är ingen obetydlig mängd. En fjärdedel av skolorna tar i dag ut avgifter. Det kommer självfallet att innebära olika former av segregation. Det blir kanske inte så i varje form av skola

eller när det gäller varje form av avgift, men det finns faktiskt skolor där man enligt min bedömning har tagit ut oskäligen och orimligen avgifter. Det rör sig om flera tusentals kronor per termin och emellanåt uppmot flera tiotusentals kronor.

Skolverket skall göra utvärderingen. Vi har inte sett någon sådan ännu. Vi har inte fått något resultat och inte kunnat se hur verkligheten är. Det blir intressant att se hur länge man tänker vänta innan man anser att helhetsbilden av verkligheten är klar.

I utredningen SOU 1993:85, Ursprung och utbildning, betonas just vikten av att enskilda skolor – självfallet också offentliga skolor – har en så allsidig socioekonomisk sammansättning som möjligt. Det kommer inte att bli verklighet om man genom höga avgifter utesluter stora grupper från utbildningen.

Jag håller med utbildningsministern om att bostadssegregationen spelar en avgörande roll för segregationen i dagens skolor. Därför tycker jag att det var bra att riksdagen 1993 ökade möjligheterna för elever att välja skola. Men det har inte med avgifterna att göra. Det är inte så att avgifterna ökar möjligheten att minska segregationen; de fördjupar snarare segregationen.

Anf. 148 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Det är faktiskt en mycket liten andel av Sveriges samlade skolor som tar ut någon avgift. Det samlade antalet elever som går i fristående skolor uppgår till någon eller några procent. En liten andel av de skolor som bedrivs i fristående form tar ut en avgift. Det blir en mycket liten andel av Sveriges elever som drabbas av denna typ av avgift.

Om man tittar på de elever som söker sig till de fristående skolorna – vi har gjort det – blir den genomgående erfarenheten att de typ av elever som söker sig till fristående skolor, oavsett avgift, är precis samma typ av elever som går i den vanliga skolan. Huvud erfarenheten vad gäller elevsammansättningen är att det inte är någon skillnad mellan de eleverna och andra elever.

Om man likväl skall försöka hitta någon skillnad är iakttagelsen snarast den, att det i de fristående skolorna går något fler elever som har det något mer bekymmersamt än elever i genomsnitt i den offentliga skolan. Jag vågar påståendet att de fristående skolorna så här långt, herr talman, snarast har bidragit till att ge fler elever som annars inte fått möjligheten till en god skolutbildning möjlighet till detta.

Martin Nilsson frågar vad som är en oskäligen avgift. Det finns i dag inget domstolsutslag som anger vad en oskäligen avgift egentligen är. Vi har att gå till förarbetena till propositionen. Där finns det en uppgift – det är inte den enda – som säger att en oskäligen avgift är en avgift som överstiger vad man i kommunen tar ut i dagisavgifter. Det sägs i en utredning som utfördes av den nuvarande skoldirektören i Stockholm. Den är del i det underlag som regering och riksdag hade för sina ställningstaganden.

Anf. 149 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Jag noterar återigen att utbildningsministern i detta sammanhang sammanblandar möjligheten att välja skola och avgiftsuttag. Jag

vill faktiskt göra den distinktionen. Det finns kommunala skolor som tar ut avgifter, och det finns också enstaka fall där universitet tar ut ganska betydande avgifter i olika former. Det är inte fråga om privata eller fristående skolor kontra offentliga skolor. Det gäller skolor som tar ut avgifter som inte andra skolor tar ut.

Jag tycker att det är jättebra om fristående skolor har en allsidig sammansättning. Men det intressanta är hur sammansättningen ser ut i de skolor som tar ut avgifter – såväl offentliga som privata. Det rör sig om en fjärdedel av skolorna. Det är inte alls ett fåtal skolor, vilket utbildningsministern hävdar. Det tycker jag skulle vara intressant att veta. Det är i och för sig också intressant att veta hur det ser ut i de fristående skolorna, men inte just i detta sammanhang.

Utbildningsministern säger att han är övertygad om att de ökade valmöjligheterna i grundskolan kommer att leda till bättre studieresultat och motverka social snedrekrytering. Det är inte den slutsats man kan dra efter att ha läst utredningen Ursprung och utbildning. Där hävdar man att utvecklingen är den rakt motsatta.

Anf. 150 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Vi har diskuterat två frågor. Den första frågan gäller om det är sannolikt att valfrihet leder till ökad utjämning. Mitt svar, till skillnad från det svar som utredningen lämnar, är att jag tror att det är sannolikt. Jag tror nämligen att utredningen totalt har missat den fundamentala fråga jag tar upp i mitt svar, nämligen att valfrihet leder till ökad studieframgång och att framgång i studierna leder till framgångar senare i livet. Om man däremot inte får välja ökar studiemißlyckandena och därmed utslagningen ur skolan.

När det gäller avgiften håller jag med Martin Nilsson om att vi fortfarande har ett litet underlag att bedöma utifrån. Vi har ett något större underlag, herr talman, om vi går tillbaka till skolor som drevs i fristående form före friskolereformen. Också då togs avgifter ut, och möjligheterna var faktiskt större. Om man granskar dessa skolor skall man se att många föräldrar med mycket låga inkomster gick igenom mycket stora uppoffringar för att deras barn skulle få en utbildning som de själva ville ha. Jag tror inte att man på sannolika grunder kan säga att det i detta hänseende har skett någon fundamental förändring till det sämre.

Anf. 151 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Låt mig betvivla de sista uppgifterna – även om jag inte har någon vetenskaplig grund för det. Jag vet inte heller om utbildningsministern har det. Jag tror inte att det generellt är så att höga avgifter gör det lättare för människor med låga inkomster att välja. Jag tycker att det är viktigt att slå vakt om valmöjligheten – oavsett inkomst. Jag tror att en segregerad skola leder till ökad segregation också när det gäller högre studier. Det är detta som utredningen försöker hävda.

Man kan diskutera i vilken mån valmöjligheter i skolan leder till studieförframgångar. Det man poängterar i utredningen är bl.a. att de som inte är studiemotiverade riskerar att välja inriktningar och utbildningar som gör det svårare att ta sig vidare i utbildningssystemet. Jag tror knappast att man kan

ifrågasätta att det är en sann bild av verkligheten. En elev som inte är studiemotiverad har sannolikt inte speciellt stor nytta av att ha valt ett ämne som inte alls är grundande för högre studier – hur motiverad han än må vara i just det ämnet.

Anf. 152 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag kan inte låta bli att understryka att det Martin Nilsson säger om att han vill slå vakt om valmöjligheterna i skolan oavsett inkomst inte är sant. Såvitt jag förstår är ett av Socialdemokraternas främsta vallöften inför höstens val att avskaffa just denna valmöjlighet.

Martin Nilsson säger att det är svårt att ta sig vidare om man har anpassat sina studier efter egen läggning. Jag tror att detta är aldeles felaktigt. Det är bara rätt om man har ett stelt utbildningssystem som inte gör det möjligt för elever att gå fram och tillbaka och komplettera och lägga till intill dess att de har fått en utbildningsbakgrund som stämmer med deras intressen och fallenhet.

Herr talman! Det finns en dyster iakttagelse från slutet på 70-talet. Det fulla linjesystemet – rigiditeten i högskolan – slog igenom fullt ut samtidigt som den positiva utvecklingen i fråga om social snedrekrytering faktiskt bröts. Det råkade dessutom vara vid samma tidpunkt som man efter åtta år hade tryckt ned lönerna för dem som utbildade sig litet mera och därmed tagit bort motivationen för många från mindre studiemotiverade hem att plugga vidare på universitet och högskolor.

Anf. 153 MARTIN NILSSON (s):

Herr talman! Det finns många saker jag vill kommentera. När det gäller möjligheterna att utbilda sig vidare vill jag säga att jag tror att det väsentliga är en bra start. Det är viktigt att man undviker att behöva gå tillbaka och få utbildning. Det kommer självfallet alltid att finnas enstaka fall som visar motsatsen, men jag tror att systemet med ökad valmöjlighet redan i de lägre årskurserna innebär en uppenbar risk för att icke studiemotiverade elever väljer utbildningar som inte alls är grundande för högre utbildning.

Utbildningsministern använder sig av billig retorik när han kommenterar Socialdemokraternas syn på möjligheten att välja skola. Om han läser de motioner vi har väckt i riksdagen kan han konstatera att det är skolpengssystemet som sådant och inte valmöjligheterna som vi vänder oss emot.

Jag har tre sekunder på mig att kommentera det som sades om löneskillnaderna. Jag tänker inte göra det. Jag tror inte att det var av avgörande betydelse i sammanhanget.

Anf. 154 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag konstaterar i senare hänsyn bara faktum. När linjesystemet i den högre utbildningen infördes och lönerna hade tryckts ned bröts den tidigare positiva utvecklingen i snedrekryteringshänseende.

Martin Nilsson! Säg nu som det är om ert vallöfte! Det ni kräver i er motion är att föräldrarnas oavvisliga rätt att tillsammans med sina barn välja skola utan att skolmyndigheterna kan hindra dem därtill är exakt vad ni vill ta bort.

I fråga om valmöjligheternas förutsättningar att bringa mer engagemang i utbildningen är det min övertygelse, herr talman, att elever som får möjlighet att uppfylla sina ideal, sina önskemål och tillgodose sina intressen uppvisar oändligt mycket bättre studieresultat än den elev som i alla delar påtvingas en studiemeny som han eller hon bara känner ett begränsat engagemang inför.

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:130 till justitieutskottet
1993/94:231 till skatteutskottet

Skrivelse
1993/94:175 till jordbruksutskottet

Motionerna
1993/94:L10–L12 till lagutskottet
1993/94:N27 och N28 till näringsutskottet
1993/94:Ju21–Ju30 till justitieutskottet
1993/94:A40–A44 till arbetsmarknadsutskottet
1993/94:So45–So53 till socialutskottet
1993/94:Jo22–Jo38 till jordbruksutskottet
1993/94:K36–K46 till konstitutionsutskottet
1993/94:N29 till näringsutskottet
1993/94:Jo39–Jo46 till jordbruksutskottet
1993/94:T36–T45 till trafikutskottet
1993/94:Sf31–Sf34 till socialförsäkringsutskottet

26 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Propositionerna
1993/94:152 Ändrad tidpunkt för att lämna självdeklaration m.m.
1993/94:159 Utvisning på grund av brott

Motionerna
med anledning av prop. 1993/94:181 Slopad årlig fordonsskatt för vissa äldre motorfordon
1993/94:Sk35 av Jan Sandberg (m)
1993/94:Sk36 av Carl G Nilsson (m)
1993/94:Sk37 av Max Montalvo (nyd)

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

---

27 § Kammaren åtskildes kl. 19.11.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. ajourneringen kl. 16.37 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1993/94:77
22 mars 1994

Tisdagen den 22 mars

1 § Justering av protokoll	1
2 § Avsägelse	1
3 § Meddelande om information från regeringen	1
4 § Meddelande om svar på interpellation	1
5 § Svar på frågorna 1993/94:389 och 390 om de ryska trupperna i Estland	2
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pär Granstedt (c)	
Lars Sundin (fp)	
6 § Svar på fråga 1993/94:393 om FN-styrkan i Makedonien	5
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Berith Eriksson (v)	
7 § Svar på fråga 1993/94:395 om Kosovo	6
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Margareta Viklund (kds)	
8 § Svar på frågorna 1993/94:397 och 404 om Turkiet	9
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Pär Granstedt (c)	
Ingela Mårtensson (fp)	
9 § Svar på fråga 1993/94:398 om valet i Ukraina	12
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Peeter Luksep (m)	
10 § Svar på fråga 1993/94:416 om rysk trupp för fredsbevarande insatser i det forna Sovjetunionen	15
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Peeter Luksep (m)	
11 § Svar på fråga 1993/94:417 om de fredsbevarande trupperna i Bosnien	19
Utrikesminister Margaretha af Ugglas (m)	
Berndt Ekholm (s)	
12 § Svar på fråga 1993/94:387 om de fackliga fri- och rättigheterna i Indonesien	22
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Hans Göran Franck (s)	
13 § Svar på fråga 1993/94:405 om nordiska närradiostationer	25
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Stina Eliasson (c)	
14 § Svar på fråga 1993/94:411 om flyktingpolitiken	27
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)	
Hans Göran Franck (s)	

15 § Svar på fråga 1993/94:388 om skatteavdrag för sponsring av kultur	31
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Birgitta Wistrand (m)	
16 § Svar på fråga 1993/94:396 om olympiska vinterspel år 2002. . .	35
Statsrådet Bo Lundgren (m)	
Berit Andnor (s)	
17 § Svar på fråga 1993/94:399 om byalagens ansvar för vandringsleder m.m.	37
Statsrådet Görel Thurdin (c)	
Magnus Persson (s)	
18 § Svar på fråga 1993/94:408 om miljöprövning av timmertransporter på landsväg	40
Statsrådet Görel Thurdin (c)	
Birgitta Hambræus (c)	
19 § Svar på fråga 1993/94:402 om lokala kooperativa utvecklingscentra	43
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Lisbeth Staaf-Igelström (s)	
Ajournering	45
Återupptagna förhandlingar	45
20 § Svar på frågorna 1993/94:401 och 406 om förslaget om en ny myndighet för ungdomsfrågor, m.m.	45
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Ulrica Messing (s)	
21 § Svar på fråga 1993/94:403 om bostadsmarknaden och ungdomar	50
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Lars Stjernkvist (s)	
22 § Svar på frågorna 1993/94:409, 413 och 414 om ungdomsarbetslösheten, m.m.	54
Civilminister Inger Davidson (kds)	
Martin Nilsson (s)	
Förste vice talmannen (om ytterligare repliker)	
23 § Svar på fråga 1993/94:392 om SIB:s Lundafilial	59
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Elisabeth Persson (v)	
24 § Svar på fråga 1993/94:410 om social snedrekrytering till utbildning	62
Utbildningsminister Per Unckel (m)	
Martin Nilsson (s)	
25 § Hänvisning av ärenden till utskott	67
26 § Bordläggning	67

